

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
КОМИТЕТУ ЗА УКИДАЊЕ РАСНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

ДРУГИ И ТРЕЋИ ПЕРИОДИЧНИ ИЗВЕШТАЈ
О ПРИМЕНИ МЕЂУНАРОДНЕ КОНВЕНЦИЈЕ О УКИДАЊУ СВИХ
ОБЛИКА РАСНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Децембар, 2015. године

		<i>Страна</i>	<i>Парагра</i>
I	Општи део	3	1 - 22
II	Информације у вези са члановима 1. до 7. Конвенције	9	23 - 59
Члан 1	Дефиниција расне дискриминације	9	23
Члан 2	Законодавне, судске, административне и друге мере за остваривање пуне и ефективне равноправности	9	24 - 59
Члан 3	Забрана расне сегрегације и апартхејда	19	60 - 67
Члан 4	Укидање дискриминације и њене пропаганде	21	68 - 79
Члан 5	Права гарантована Конвенцијом	24	80 - 142
Члан 6	Заштита од аката расне дискриминације	39	143- 154
Члан 7	Мере у области образовања, културе и информисања	42	155 -173
III	Примена Конвенције на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија	47	174 -179
	Анекси		

I ОПШТИ ДЕО

A. Увод

1. У складу са обавезама преузетим приступањем Међународној конвенцији о укидању свих облика расне дискриминације, Република Србија¹ као држава уговорница, према члану 9. став 1. Конвенције, подноси Комитету за укидање свих облика расне дискриминације Други и Трећи периодични извештај. Извештај садржи преглед законодавних, судских, административних и других мера које је Република Србија преузела у спровођењу одредаба Конвенције у извештајном периоду. Такође, извештај садржи и информације о спровођењу препорука Комитета садржаних у Закључним запажањима (ЦЕРД/Ц/СРБ/ЦО/1), које су усвојене после разматрања иницијалног извештаја 10. марта 2011. године укључујући запажања Комитета приликом разматрања извештаја Републике Србије о примени препорука садржаних у ставовима 11, 15, 19 и 22. од 30. августа 2013. године. Саставни део извештаја чини Заједнички основни документ који је Република Србија доставила 2010. године.

2. Иако Аутономна покрајина Косово и Метохија и представља саставни део Републике Србије, што је потврђено и Резолуцијом Савета безбедности УН 1244, надлежни органи Републике Србије нису у могућности да спроводе Конвенцију на делу своје територије, имајући у виду да је управљање Покрајином, на бази поменуте резолуције, поверено Привременој административној мисији УН на Косову (УНМИК). Из тих разлога, подаци везани за примену Конвенције на Аутономну покрајину Косово и Метохија нису исцрпни.

3. Израду Извештаја координирала је и припремила Канцеларија за људска и мањинска права Владе Републике Србије у складу са важећим смерницама специфичним за споразум који је усвојио Комитет за укидање расне дискриминације (ЦЕРД/Ц/2007/1) имајући у виду резолуцију Генералне скупштине А/РЕС/68/268 од 9. априла 2014. године. Формирана је Радна група за израду извештаја у чијем раду су учествовали релевантни државни и покрајински органи и организације цивилног друштва. О садржини извештаја биће упознато целокупно цивилно друштво и шира јавност. Извештај ће, као и претходни, бити доступан на интернет адреси Канцеларије за људска и мањинска права.²

Б.1. Попис становништва

Препорука став 12

4. На основу Закона о попису становништва, домаћинства и станова Републички завод за статистику спровео је Попис 2011. године³. Питања на обрасцу за лице о националној припадности, матерњем језику и вероисповести формулисана су као

¹Република Србија је изјаву о сукцесији поднела 12.марта 2001.године

²<http://www.ljudskaprava.gov.rs/index.php/ljudska-prava/konvencije/77-konvencija-o-ukidanju-rasne-diskriminacije>

³<http://popis2011.stat.rs/?lang=en>

питања отвореног типа, уз правну поуку да према Уставу Републике Србије (чл. 43. и 47) грађани нису дужни да се изјасне о својој вероисповести, односно националној припадности. У свим методолошким упутствима изричито је наглашено да су на ова три питања пописивачи дужни да упишу тачно онакав одговор како се лице које се пописује изјасни, односно родитељ, усвојитељ или старатељ када је реч о деци млађој од 15 година. Пописни обрасци преведени су на осам језика националних мањина (албански, бугарски, мађарски, македонски, ромски, румунски, русински и словачки) и на енглески језик, који су публиковани у *Вишејезичној збирци пописних образаца на матерњем језику*. Основни методолошки материјали, *Методолошко упутство за организаторе, инструкторе и друге учеснике у попису* и *Упутство за организацију и извршење пописа*, као и *Водич за пописиваче* били су преведени и на албански језик.

5. Национални састав пописне комисије по правилу је следио национални састав становништва општине/града. У сарадњи са Координацијом националних савета националних мањина, у око 120 општина пописним комисијама су придружени представници националних мањина. У општинама/градовима у којима је језик националне мањине у службеној употреби, промотивни материјал за попис преведен је на језике националних мањина (мађарски, румунски, словачки, босански, русински, албански, чешки, македонски, бугарски, хрватски, ромски и црногорски језик). Попис није спроведен на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија, док је у општинама Прешево и Бујановац забележен смањен обухват јединица пописа услед бојкота од стране већине припадника албанске националне заједнице⁴.

6. Влада Републике Србије је у јуну 2015. године прихватила методологију процене броја становника у општинама Прешево, Бујановац и Медвеђа израђену од стране тима међународних експерата, под покровитељством Мисије ОЕБС-а у Србији. Та методологија ће представљати основ за процену укупног броја становника у ове три општине у 2011. години.

7. Према резултатима Пописа 2011. године у Републици Србији живи укупно **7 186 862** становника, од тог броја жене чине 51,3% (3 687 686), мушкарци 48,7% (3 499 176). У односу на претходни попис становништва (2002) број становника је смањен за 4,1% (311.139 лица), што је последица како негативног природног прираштаја, тако и иселјавања становништва. Етничка структура се није битније променила у међупописном периоду. Срби доминирају са уделом од 83,32%, укупно 5.988.150, упркос чињеници да је њихов апсолутан број смањен за 225 хиљада (релативно повећање од 0,4 %). После Срба, најбројнији су Мађари 253.899, удео 3,53% (претходно су чинили 3,9%, док је апсолутно смањење износило 39 хиљада). Потом следе етничке

⁴Саветодавни комитет Оквирне конвенције за заштиту националних мањина је у свом Трећем извештају Србији (стр.13 и 14) позвао надлежне органе да приликом процене националног састава становништва дају значај подацима прикупљеним и кроз независна истраживања http://www.ljudskaprava.gov.rs/images/konvencije/Trece_misljenje_Savetodavnog_komiteta_eng.-sa_sajta_SE.pdf

групе које нису имале депопулацију у међупописном периоду, Бошњаци 145.278, удео 2,02% (9 хиљада више) и Роми 147.604, удео 2,05% (за 39 хиљада више). Хрвати чине 0,81% укупног броја становништва – 57.900; Словаци 0,73% - 52.750; Црногорци 0,54% - 38.527; Власи 0,49%, - 35.330; Румуни 0,41%, - 29.332; Југословени 0,32% - 23.303; Македонци 0,32% - 22.755; Муслимани 0,31% - 22.301; Бугари 0,26% - 18.543; Буњевци 0,23% - 16.706; Русини 0,20% - 14.246; Горанци 0,11% - 7.767; Албанци 0,08% - 5.809; Украјинци 0,07% - 4.903; Словенци 0,06% - 4.033; Немци 0,06% - 4.064 и Руси 0,05% - 3.247. За готово 300 хиљада лица, односно 4% укупног становништва пописом није утврђена етничка припадност. Језици националних мањина су: албански, босански, буњевачки, бугарски, влашки, мађарски, македонски, немачки, ромски, румунски, русински, словачки, украјински, хрватски и чешки.

8. Религијска структура становништва: православни 6.079.396 становника (84,6%), римокатолици 356.957 становника (4,96%), припадници исламске заједнице 222.828 становника (3,10%), протестанти 71.284 становника (1%), Јевреји 578 становника (0,008%), припадници источњачке вероисповести 1.237 становника (0,01%), припадници вероисповести која није наведена 1.776 становника (0,02%), агностици 4.010 становника (0,05%), нису верници 80.053 становника (1,1%), није се изјаснило 220.735 становника (3,07%) и непознато 99.714 становника (1,38 %).

Б.2. Избеглице и расељена лица

9. На територији Републике Србије у статусу избеглица борави 35.295 лица. Број интерно расељених лица са Аутономне покрајине Косово и Метохија је 203.480. На простору Аутономне покрајине Косово и Метохија налази још 18.000 лица у интерном расељењу. У функцији је 18 колективних центара, од чега је осам у Аутономној покрајини Косово и Метохија, у којима борави 1.116 избеглих и интерно расељених лица. Лицима у колективним центрима обезбеђен је смештај и исхрана од стране Комесаријата за избеглице и миграције⁵. Планско затварање колективних центара спроводи се у складу са обезбеђивањем средстава за ту намену. Предвиђена је реализација ИПА програма у вредности од 15 милиона евра и затварање колективних центара до краја 2016. године. Према подацима Комесаријата за избеглице и миграције у 40 такозваним непризнатим колективним центрима, борави око 1.200 корисника, углавном интерно расељених лица.

⁵ Усвајањем Закона о управљању миграцијама 2012. године Комесаријат за избеглице наставља рад под називом Комесаријат за избеглице и миграције у складу са надлежностима утврђеним овим законом и раније усвојеним Законом о избеглицима <http://www.kirs.gov.rs/articles/navigate.php?type1=3&lang=ENG>

10. У јуну 2015. године Влада Републике Србије је усвојила Националну стратегију за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015-2020. године (претходна се односила на период 2011-2014. године) којом је као посебан стратешки циљ предвиђено унапређење система решавања стамбених потреба, посебно најугроженијих категорија, који је заснован на јасно дефинисаним критеријумима и приоритетима, као и координисаној сарадњи националних, локалних и међународних субјеката. Обуком за израду локалних акционих планова обухваћено је до сада 163 општина/градова, од чега је 18 општина са Аутономне покрајине Косово и Метохија, 141 општина/градова је успешно усвојило локалне акционе планове, од којих је 128 формирало Савете за миграције и трајна решења, а око 80% општина/градова је формирало посебну буџетску линију.

11. Имајући у виду да интерно расељена лица нису у могућности да остваре одржив повратак и своја имовинска права на Аутономној покрајини Косово и Метохија, потребно је проналажење решења за побољшање услова живота ових лица док се не створе услови да интерно расељена лица користе своја имовинска права на Аутономној покрајини Косово и Метохија. У периоду од 2008. до 2014. године за програме интеграције избеглица и побољшање услова живота и становања интерно расељених лица из средстава буџета Републике Србије укупно је утрошено 2.013.790.686 РСД. У том периоду Комесаријат за избеглице и миграције је обезбедио 6.864 трајних решења за избеглице и интерно расељена лица, донацијом 4.274 пакета грађевинског материјала, откупом 1.166 сеоских кућа са окућницом, донацијом 346 монтажних кућа, изградњом 927 стамбених јединица намењених социјалном становању у заштићеним условима и 151 стамбена јединица за закуп са правом откупа. У истом периоду донирано је 5.778 пакета за економско оснаживање. У 2015. години из буџетских средстава за исте потребе планирано је 540.000.000,00 РСД.

12. Вишегодишњи Регионални стамбени програм четири земље - Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Републике Црне Горе и Републике Србије, је интегрални део Сарајевског процеса, са циљем да се обезбеде трајна стамбена решења за 27.000 најугроженијих избегличких породица (74.000 појединаца) у региону, од чега 16.780 породица (45.000 појединаца) у Републици Србији. Имплементација Програма ће трајати пет година. Донаторска конференција је одржана 24. априла 2012. године у Сарајеву. Укупна вредност Регионалног стамбеног програма процењена је на 584 милиона евра. До сада је сакупљено 268,3 милиона евра. Републици Србији је одобрено пет пројеката и за сада издвојено 71,5 милиона евра из фонда Регионалног стамбеног програма.

Б.3. Недржављани, тражиоци азила, имигранти

13. Одредбама члана 2. Закона о управљању миграцијама⁶ одређена је имиграција као спољна миграција у Републици Србији која траје или се очекује да ће трајати дуже од 12 месеци. Чланом 15. Закона одређено је да се лицу којем је, у складу са Законом о азилу, признато право на уточиште или додељена супсидијарна заштита, према

⁶ ("Службени гласник РС", број 107/12)

могућностима Републике Србије, стамбени простор даје на коришћење решењем Комесаријата за избеглице и миграције најдуже на период од годину дана до коначности решења надлежног органа (Министарство унутрашњих послова - Дирекција полиције - Управа граничне полиције- Канцеларија за азил) о признавању права на уточиште или додели субсидијарне заштите. Чланом 3. прописано је да се мере у области управљања миграцијама предлажу и спроводе тако да се очува јединство породице, у складу с потврђеним међународним уговорима и законом. Одредбе закона усклађене су са Уредбом ЕУ 862. У јулу 2015. године усвојена је Уредба о мерилима за утврђивање приоритета за смештај лица којима је признато право на уточиште или додељена супсидијарна заштита и условима коришћења стамбеног простора за привремени смештај.

14. Значајно је повећан број лица која у Републици Србији траже азил. Према подацима Комесаријата за избеглице и миграције број тражилаца азила смештених у центрима за азил се кретао 434 – 2010. године; 771 – 2011. године; 1.548 – 2012. године; 2.943 – 2013. године; 11.118 - 2014. године; 6.830 - првих шест месеци 2015. године. Све до почетка 2011. године капацитети центра за азил (95 места) у Бањи Ковиљачи били су адекватни за смештај свих лица која су изразила намеру да траже азил. Услед повећаног броја тражилаца азила, смештајни капацитет у постојећим центрима постали су недовољни. Влада је 28. новембра 2013. године одредила објекте на територији општина Обреновац, Сјеница и Тутин за привремени смештај и обезбеђивање основних животних услова лицима која траже азил у Републици Србији. Смештајни капацитет центра у Обреновцу је 180 места, центар је ван употребе због оштећења која су изазвана мајским поплавама које су задесиле Републику Србију 2014. године. Два центра за азил, Сјеница (150 места) и Тутин (150 места) отворена су у току зиме 2013. године и оба су привременог типа. Будући да се тренд раста броја тражилаца азила наставио у 2014. године Влада је 7. августа 2014. одредила објекат у Крњачи, надомак Београда, за привремени смештај и обезбеђивање основних животних услова лица која траже азил са са 250 места. У Републици Србији тренутно постоји пет центара за азил, укупног, смештајног капацитета од 810 места.

15. У току 2011. године било је 3.134 изражених намера за азил и поднето је 248 захтева за азил; 2012. години било је 2.723 изражених намера, поднето је 336 захтева; 2013. години било је 5.065 изражених намера за азил и 153 поднетих захтева. Од тог броја 768 су малолетна лица (687 дечака и 81 девојчица), од чега 598 малолетних лица без пратње и 170 са пратњом. У 2014. години било је 16.500 изражених намера за азил, а захтев је поднело 388 лица. Од маја 2015. године бележи се нагли пораст миграната. До 31. августа 2015. године 104.684 лица је изразило намеру за азил. Према земљама порекла структура лица која су изразила намеру за азил је: Сирија - 61,4%; Авганистан - 19,8%; Ирак - 7%; Сомалија-2,5%; Пакистан - 2,8%; остали - 6,4%. Ова структура показује да највећи број лица долази из ратом захваћених подручја.

16. Како би се приступило решавању проблема на координисан начин, 22. јуна 2015. године Влада Републике Србије је формирала Радну групу за решавање проблема мешовитих миграционих токова са задатком да прати, анализира и разматра питања

мешовитих миграционих токова у Републици Србији са посебни освртом на проблеме у овој области, даје анализе стања и предлоге мера за решавање уочених проблема и усклађивање ставова надлежних државних органа и других организација и институција које се баве питањем мешовитих миграционих токова. Чланови радне групе су министар за рад, запошљавање борачка и социјална питања, министар здравља, министар унутрашњих послова, министар одбране, министар спољних послова, министар без портфеља задужен за европске интеграције и комесар за избеглице и миграције.

17. Поред пет центара за смештај тражилаца азила, почетком јула 2015. године због драматичног пораста броја миграната Комесаријату за избеглице и миграције додељен је на коришћење објекат у Прешеву, у непосредној близини границе са Македонијом, преко које је прилив миграната највећи, ради формирања центра намењеног евидентирању и медицинском скринингу миграната, као и ургентном прихвату осетљивих друштвених група.

18. У циљу обезбеђивања хитног смештаја миграната који покушавају да из Републике Србије пређу на територију Мађарске, 12. августа 2015. године у сарадњи са општинским органима организован је транзитни центар у Кањижи (капацитета до 500 места). Због премештања миграторне руте ка Хрватској, у септембру су отворени транзитни центри у Шиду и Сомбору.

19. Влада Републике Србије је 4. септембра 2015. године усвојила План реаговања у случају повећаног прилива миграната у току зиме 2015/2016 са исказаном проценом потреба.

20. Комесаријату за избеглице и миграције је законом дата надлежност утврђивања, предлагања и предузимања мера за интеграцију лица којима је додељено уточиште. За време трајања поступка лица које тражи азил има право на смештај у неком од Центара за азил, бесплатну правну помоћ, бесплатно превођење, право на здравствену заштиту, бесплатно основно и средње образовање и социјалну помоћ. Центри за социјални рад старају се о малолетним азилантима без пратње, постављају старатеље, ангажују правне заступнике и присутни су при свакој службеној радњи према малолетним азилантима. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања донело је инструкцију о поступању центара за социјални рад и установа социјалне заштите у обезбеђивању заштите малолетних миграната без пратње у јулу месецу 2015. године.

21. Информатор за лица смештена у центрима доступан је на енглеском, француском, арапском и фарси језику. Информатор за лица смештена у Центару за азил доступан је и на арапском језику

22. Буџетска средства обезбеђена за смештај и боравак тражиоца азила, а која се реализију преко Комесаријата за избеглице и миграције протеклих година износила су: 2009. године – 32.000.000 РСД, 2010. године – 32.000.000 РСД, 2011. године – 69.000.000 РСД, 2012. године – 87.020.000 РСД, 2013. године – 91.000.000 РСД, 2014. године – 200.000.000 РСД, а за 2015. годину планирано је 260.000.000 РСД.

II . ИНФОРМАЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ЧЛАНОВИМА 1. ДО 7. КОНВЕНЦИЈЕ

Члан 1.

Дефиниција расне дискриминације

23. Начело једнакости и забрана дискриминације зајамчени су Уставом Републике Србије. Сходно члану 16. став 2 Устава општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни су део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују. Потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом.

Члан 2.

Законодавне, судске, административне и друге мере за остваривање пуне и ефективне равноправности

24. Одредбе Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације доследно су инкорпориране у правни систем Републике Србије са циљем да се успостави целовит и кохерентан систем који обухвата и механизме грађанскоправне, кривичноправне и прекршајноправне заштите.

Препорука став 11.

25. Иако не постоји системска дискриминација у Републици Србији, Влада Републике Србије се усвајањем Стратегије превенције и заштите од дискриминације 27. јуна 2013. године определила за изградњу институционалног и законодавног оквира и механизма борбе против дискриминације. Главни сегменти Стратегије се односе на унапређење положаја девет осетљивих друштвених група: националне мањине; жене; ЛГБТ особе; особе са инвалидитетом; старије особе; деца; избеглице, интерно расељена лица и друге угрожене мигрантске групе; припадници малих верских заједница и верских група и лица чије здравствено стање може бити основ дискриминације. У оквиру сегмента Стратегије који је посвећен припадницима националних мањина предвиђене су посебне мере за унапређење положаја ромске националне мањине. Мере се односе на усвајање општих аката којима се ближе уређује примена мера афирмативне акције за упис ученика ромске националности у средње школе и на факултете, као и решавање питања иселавања из нелегалних ромских насеља. У октобру 2014. године усвојен је Акциони план за примену Стратегије до 2018. године који предвиђа конкретне мере и активности неопходне за реализацију стратешких циљева, рокове, одговорне субјекте и ресурсе за реализацију.

26. Други Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома за период 2012 - 2014. године усвојен је у јуну 2013. године и њиме су операционализовани приоритети предвиђени за сваку од тринаест области од значаја за унапређивање положаја Рома. У широком консултативном процесу са представницима државних органа, јединица локалних самоуправа и организација цивилног друштва које

се баве питањем унапређења положаја Рома, у октобру месецу 2014. године израђена је Полазна студија за израду Стратегије за инклузију Рома у Србији усаглашене са Стратегијом Европа 2020.

27. У 2015. години формиране су међуресорна и експертска радна група за израду нове Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији, и у новембру месецу започет процес јавних расправа. Нова стратегија ће се фокусирати на образовање, запошљавање, становање и здравствену заштиту, а посебна пажња посветиће се родној равноправности, положају интерно расељених Рома, унапређењу положаја и заштити деце и заштити културног идентитета Рома.

Препорука став 13 (а, б, д, е).

28. Законом о изменама и допунама Кривичног законика у децембру 2012. године уведен је институт **злочин из мржње**. Сходно члану 54а Закона ако је кривично дело учињено из мржње због припадности раси и вероисповести, националне или етничке припадности, пола, сексуалне оријентације или родног идентитета другог лица, ту околност суд ће ценити као отежавајућу околност, осим ако она није прописана као обележје кривичног дела.

29. Поступајући по предлогу Републичког јавног тужилаштва за забрану рада тајне политичке странке/ организације чије је деловање усмерено на изазивање расне и националне мржње, Уставни суд је у јуну 2011. године донео одлуку којом је утврдио да је *Национални строј* тајно удружење чији је облик удруживања забрањен у складу са чланом 55. став 3 Устава Републике Србије којим је одређена забрана тајних и паравојних удружења. Уставни суд се оглашава ненадлежним да одлучује о забрани неформалних удружења до доношења ове одлуке. У децембру 2011. године извршене су измене и допуне Закона о Уставном суду те сходно члану 81а када је предлогом тражена забрана тајног или паравојног удружења, Уставни суд ће својом одлуком утврдити да је деловање таквог удружења забрањено.

30. Министарство унутрашњих послова је у току 2011. године и 2012. године прикупило обавештења у вези са активностима десничарских организација *Српски народни покрет 1389*, *Отачаствени покрет Образ*, *СНП наши* и *СНП наши 1389*, на основу којих је Републичко јавни тужилац поднео предлог за њихову забрану Уставном суду. На седници одржаној 12. јуна 2012. године Уставни суд је донео Одлуку о забрани рада удружења грађана *Отачаствени покрет Образ*, због деловања усмереног на кршење зајемчених људских и мањинских права и изазивања националне и верске мржње. Председник *Образа*, је 20. априла 2011. године првостепено осуђен пред Вишим судом у Београду на две године затвора због организовања нереда у Београду током Параде поноса, одржане 10. октобра 2010. године. Уставни суд је 14. новембра 2012. године донео одлуку којом је одбио предлог за забрану рада преосталих удружења.

31. Стратегијом развоја система јавног информисања у Републици Србији до 2016. године, која је усвојена 2011. године, предвиђена је обавеза државе да побољша услове за заштиту целокупног корпуса људских права у сфери јавног информисања. Законом о електронским медијима, Законом о јавном информисању и медијима и Законом о јавним медијским сервисима, који су усвојени 2014. године одређена је експлицитна забрана говора мржње. Јавни медијски сервиси обавезни су да у обављању своје делатности (производњи, куповини, обради и објављивању радио, телевизијских и мултимедијалних садржаја) подстичу остваривање људских права и слобода, унапређење толеранције и разумевања. У Кодексу новинара Србије наведено је да новинар мора бити свестан опасности од дискриминације коју могу да шире медији и учиниће све да избегне дискриминацију засновану, између осталог, на раси, полу, старости, сексуалном опредељењу, језику, вери, политичком и другом мишљењу, националном и друштвеном пореклу. Савет за штампу је независно, саморегулаторно тело које окупља издаваче, власнике штампаних медија и професионалне новинаре. Основан је 2009. године да би пратио поштовање Кодекса новинара Србије у штампаним медијима и решавао жалбе појединаца и институција на садржаје штампаних медија, којих је у 2013. години било 60.

32. Министарство омладине и спорта носилац је на националном нивоу кампање Савета Европе за борбу против говора мржње на интернету. Основан је Национални комитет за борбу против говора мржње на интернету, у чији састав улазе представници осам министарстава, омладинских организација, стручне заједнице и представници медија. У новој Националној стратегији за младе за период од 2015. до 2025. године прописан је принцип поштовања људских и мањинских права, равноправности и забране дискриминације и неједнаког поступања према младима по било ком основу.

33. Усвојена је Национална стратегија за борбу против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама за период од 2013. до 2018. године. Полиција перманентно прати стање безбедности на спортским приредбама, навијачке групе и њихове активности пре за време и након одржавања спортских приредби. Министарство унутрашњих послова је успоставило сарадњу са Паневропском Тинк-тенк групом експерата за безбедност и сигурност на фудбалским утакмицама са циљем предузимања активности на сагледавању добре праксе европских земаља у погледу спречавања насиља и недоличног понашања на спортским приредбама. Активно се учествује у раду Надзорног комитета Савета Европе за праћење примене Европске конвенције о насиљу и недоличног понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама. У извештајном периоду стање на спортским приредбама у погледу расне дискриминације је на задовољавајућем нивоу, јер није било евидентираних случајева расне дискриминације. Евидентирани су појединачни инциденти на националној и верској основи између навијачких група одређених клубова истицањем транспарената одређене садржине или узвикивањем парола, и у свим случајевима против одговорних лица су предузете законске мере. Формиран је Национални савет за спречавање насиља на спортским приредбама којим председава председник Владе Републике Србије.

Институционални оквир

34. Институционални оквир за заштиту мањина у Републици Србији чине Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство за рад, запошљавање борачка и социјална питања, Министарство правде, Министарство просвете науке и технолошког развоја, Министарство културе и информисања, Канцеларија за људска и мањинска права, Координационо тело за родну равноправност, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде укључивања Рома, Савет за националне мањине, Савет за младе, Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права, Савет за праћење реализације Акционог плана за примену Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2014. до 2018. године. На нивоу Аутономне покрајине Војводина делују Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице, Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова, и Канцеларија за инклузију Рома.

Препорука став 16 и 17

35. Према националним мањинама спроводи се политика која за крајњи циљ има њихову пуну интеграцију у друштвени живот, уз даље очување и развијање њихове националне и културне посебности. Влада Републике Србије је одлучна да и убудуће ствара услове за интеграцију националних мањина кроз стално преиспитивање постојећих решења, унапређења законодавних и институционалних оквира, као и њихове примене у пракси, што је препознато и оцењено позитивно од стране Саветодавног комитета Оквирне конвенције за заштиту националних мањина Савета Европе. Пуноправно чланство у Европској унији је стратешки дугорочни циљ Републике Србије. Усвојен је Акциони план за преговарачко поглавље 23 „Правосуђе и основна права“, којим се предвиђа низ реформских корака ка унапређењу положаја свих осетљивих мањинских група. У току је припрема је и Посебаног акционог плана за заштиту националних мањина којим ће се, између осталог, унапредити остваривање права националних мањина на употребу језика и писма, заступљеност мањина у органима јавних власти и служби.

36. На изборима спроведеним 2010. и 2014. године представници националних мањина изабрали су своје националне савете, тела путем којих, у складу са законом, остварују право на мањинску самоуправу у области културе, образовања, службене употребе језика и писма и обавештавања. На изборима који су одржани у октобру 2014. године припадници 17 националних мањина¹ (албанске, ашкалијске, бошњачке, бугарске, буњевачке, влашке, грчке, египатске, мађарске, немачке, ромске, румунске, русинске, словачке, словеначке, украјинске и чешке националне мањине) уписаних у посебне бирачке спискове гласало је за чланове савета на непосредним изборима. Чланови националних савета македонске, хрватске и црногорске националне мањине бирани су на електорским скупштинама. На непосредним изборима гласало је 171.799, од укупно 456.444 уписаних бирача у бирачки списак, односно 37,63%, (на изборима 2010. године излазност је била 54,5%). Посебан успех представља упис довољног броја бирача у

посебан бирачки списак припадника ромске националне мањине, који су на тај начин стекли услова за непосредне изборе.

37. Средства за рад националних савета обезбеђују се из буџета Републике Србије, буџета аутономне покрајине и буџета јединице локалне самоуправе. Средства која се издвајају из републичког буџета распоређују се 30% у једнаким износима свим регистрованим националним саветима, а остатак средстава (70%) сразмерно броју припадника одређене националне мањине коју национални савет представља, као и укупном броју установа те националне мањине у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма и обиму активности тих установа

38. Примењују се мере афирмативне акције у циљу повећања броја запослених и сразмерној заступљености припадника националних мањина у Министарству унутрашњих послова, посебно у полицијским управама на подручјима са мултиетничким националним саставом становништва. Покренуте су промотивне активности, које су вођене и на језицима националних мањина. Текст конкурса за упис полазника Центра за основну полицијску обуку, промотивни постер, информативна брошура и радио оглас израђени су и на албанском, бугарском, мађарском, ромском, румунском, русинском, словачком, украјинском и хрватском језику. У подручјима са већим бројем припадника националних мањина организују се трибине са циљем информисања кандидата о полицијској професији, условима конкурисања, условима које Центар за основну полицијску обуку нуди полазницима, као и о самом квалификационом испиту.

39. Мере за повећање заступљености припадника националних мањина у полицији, посебно се предузимају на подручју општина Прешево, Бујановац и Медвеђа, у којима живи значајан проценат грађана албанске националности. Поводом расписивања конкурса за пријем полазника у Центар за основну полицијску обуку, током априла месеца 2012. године одржане су трибине у Пријепољу, Новом Пазару, Новом Саду, Прешеву и Бујановцу. Настављене су у 2013. години активности пројекта *Подришка већем укључивању националних мањина у полицијску службу Републике Србије*. Завршен је документарни информативни филм *Школа отворених врата* о укључивању мањина у полицијску службу, израђен је промотивни материјал. У 2014. години одржано је 11 промотивних трибина за упис потенцијалних кандидата ромске националне мањине у Центар за основну полицијску обуку конкурсни материјал преведен је на осам језика националних мањина. Посебно су охрабрени да конкуришу припадници ромске, албанске, мађарске и румунске националне мањине, као и жене. (Анекс 1 стр. 19)

40. Од 2010. године спроводи се „Програм стажирања за младе припаднике националних мањина у државним институцијама у Србији“. Кроз Програм шестомесечног плаћеног стажирања укупно је прошло 49 стажиста од (24 припадника албанске националне мањине, 16 бошњачке националне мањине и 9 ромске националне мањине) у органима државне управе чија је делатност од значаја за остваривање колективних права националних мањина.

41. образовање на босанском језику у Републици Србији одвија се кроз три вида образовно васпитног рада. До школске 2013/2014. године у основним и средњим школама није била организована целокупна настава на босанском језику, али је на подручју града Новог Пазара и општина Пријепоље, Сјеница и Тутин за ученике који похађају наставу на српском језику организовано изучавање предмета Босански језик са елементима националне културе. Целокупно образовање на босанском језику у основним и средњим школама организовано је на подручју града Новог Пазара и општина Сјеница и Тутин од школске 2013/2014. године.

42. Решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја након спроведеног анкетаирања родитеља ученика основних и средњих школа у школској 2014/2015. години уведена је двојезична настава на српском и босанском језику у основним и средњим школама на подручју града Новог Пазара и општина Сјеница и Тутин.

43. Национални савет влашке националне мањине донео је почетком 2012. године одлуку о влашком писму са азбуком од 35 словних знакова, чија варијанта је претходно усвојена на Извршном одбору Националног савета. Влашка азбука има латиничну и ћириличну верзију. Усвајањем влашког писма створени су сви предуслови да се у наредном периоду отварају могућности у свим сферама друштвеног живота, па и образовања на матерњем језику. Након успешно спроведене активности на пољу усвајања плана и програма, као и обуке наставника, у другом полугођу школске 2013/2014. године реализован је пилот пројекат изучавања предмета Влашки говор са елементима националне културе у основним школама у седам општина источне Србије (Бољевац, Бор, Жагубица, Зајечар, Мајданпек, Неготин и Петровац на Млави). Министарство просвете, науке и технолошког развоја је одобрило уџбеник за први разред који је штампан у издању Завода за уџбенике и у 2014/2015. школској години у образовни систем уведен је као изборни предмет Влашки говор са елементима националне културе у општинама Бор, Зајечар, Жагубица и Неготин.

44. Предузете су бројне мере за унапређење положаја албанске националне мањине. Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа⁷. У овим општинама у којима претежно живе грађани албанске националне мањине за 14 година свог рада Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа је уложило око 6,3 милијарди РСД, а међународни донатори око 35 милиона евра. У буџету Координационог тела за 2014. годину трансферна средства намењена овим општинама за инфраструктурне пројекте су увећана за око 9%, инвестирано је 213.666.443,56 РСД. У буџету за 2015. годину одређено је 250.000.000,00 РСД. Ова средства су предвиђена и за инфраструктурна улагања, за субвенције приватним предузећима, накнаде за социјалну заштиту, изградњу и реконструкцију путева и школа.

45. Влада Републике Србије је у јуну 2013. године усвојила Извештај са састанка између председника Координационог тела и представника политичких странака

⁷<http://www.kt.gov.rs/>

Албанаца са подручја ове три општине. Овим је Влада прихватила разговоре о седам тема које су предложили албански лидери: заступљеност/интеграција у државне институције; економски опоравак; службена употреба језика, писма и националних симбола; децентрализација у правосудју; образовање, култура и медији; здравствена и социјална заштита; безбедност и мере за успостављање поверења. У разговоре је укључено тринаест министарстава. Након усвајања Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва, који је ступио на снагу 1. јануара 2014. године и неприхватања амандманима на предлог закона, албански лидери прекинули су даље разговоре.

46. Део албанских политичких партија је учествовао на локалним и парламентарним изборима 2012. године. Партија за демократско деловање једина је албанска партија која се определила да учествује на изборима 2014. године. Она је добила је 24.301 глас и освојила два мандата у Народној скупштини.

47. Деца албанске националне мањине похађају предшколско, основно и средње образовање на матерњем језику. Након оснивања Националног савета албанске националне мањине 2010. године отпочета је процедура⁸ за обезбеђивање уџбеника за ђаке основних школа. Број уџбеника и радних свески, који су добили решење министра просвете за коришћење у настави у основним школама на албанском језику је 88. Наредне активности усмерене су на завршетак обезбеђивања уџбеника за ђаке основних школа и предшколских установа и почетак активности у вези са обезбеђивањем уџбеника за ученике средњих школа.

48. Након отварања одељења Економског и Правног факултета у Медвеђи (Универзитет у Нишу), у Бујановцу је 2011. године отворено одељење Економског факултета из Суботице. Законом је предивђено да до 30% наставе може да буде изведено на језику националне мањине, што је на овом одељењу остварено.

49. Имајући у виду да је знање српског језика, који је у службеној употреби у Републици Србији⁹ од изузетног значаја за пуну интеграцију припадника националних мањина у друштвени живот земље, а тиме и албанске, омогућен је лакши приступ образовању. Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа је, уз подршку амбасаде Велике Британије, у новембру 2012. године отпочела реализацију бесплатне *Школе српског језика*. Часови српског језика организовани су за младе из албанске заједнице, старости од 15 до 30 година, у 2013. години за Школу српског језика се пријавило 310 полазника, у 2014. години укупно 260 полазника. У сарадњи са ресорним министарством сачињена је *Студија изводљивости о могућностима унапређења квалитета наставе српског као нематерњег језика* и иницирано је формирање Радног тала које ће се бавити унапређењем учења српског језика.

⁸ Процедура одобравања уџбеника за све мањинске заједнице налаже да се национални савети, уз претходне консултације са наставницима, одлучују за које ће се уџбенике покренути процедура одобравања

⁹ Устав Републике Србије, члан 10

50. Ђаци првог разреда добијају од 2011. године бесплатни школски прибор и ђачке торбе. Настављено је са доделом стипендија ученицима средњих школа, у 2011. години додељено 233 стипендија, 2012. године - 231, 2013. године - 285, 2014. године - 309 стипендија. Од 2011. године укупно 60 младих старости од 18 - 22 године, који желе да стекну високо образовање на факултетима Универзитета у Новом Саду добило је стипендије.

51. Како би се повећао број припадника албанске националне мањине који су запослени у државним органима, Влада је 2010. године донела одлуку о повећању броја радних места (укупано 63). Отварањем судова и нових судских јединица у Бујановцу и Прешеву, на основу новог Закона о седиштима судова и тужилаштва, отвара се могућност за запошљавање грађана ових општина.

52. У оквиру програма стажирања за младе - припаднике мањина у државним институцијама у Србији, поред ресорних министарства и државних органа, у Координационом телу Владе Републике Србије за општине Бујновац, Прешево и Медвеђа по двоје припадника албанске националне мањине обавља стаж и захваљујући томе, након Програма стажирања ангажовани су у Служби у Прешеву, Бујановцу и Београду. У Координационом телу Владе Републике Србије за општине Бујновац, Прешево и Медвеђа радно је ангажовано пет припадника албанске националне мањине са тенденцијом повећања овог броја.

53. Процес инклузије Рома прати се и кроз механизам Семинара о социјалном укључивању Рома и Ромкиња у Републици Србији који Влада организује са Европском комисијом од 2011. године. На семинару одржаном у јуну 2013. године договорен је начин праћења напретка у инклузији Рома, као и извештавање о имплементацији Оперативних закључака са Семинара. До сад су припремљена два извештаја са прегледом реализованих активности средствима из буџета и уз помоћ донаторских средстава, на националном и локалном нивоу, а складу са договореним закључцима са Европском Комисијом. Констатовано је да су постављени основи за одрживо унапређење положаја Рома, посебно у секторима образовања и здравства, покренуте иницијативе за хуманији вид стамбеног збрињавања Рома из неформалних насеља. На трећем Семинару о социјалном укључивању Рома и Ромкиња у Републици Србији, који је одржан је 11. јуна 2015. године донети су Оперативни закључци које је Влада Републике Србије преузела за период до 2017. године и договорила начин праћења напретка у инклузији Рома, као и извештавање о имплементацији закључака са Семинара. Координациону улогу у припреми извештаја и организацији састанака посвећених мониторингу о имплементацији закључака имају Канцеларија за људска и мањинска права и Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва. Потпредседница Владе и министарка грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре именована је од стране Владе да координира рад државних органа, укључујући рад органа јединица локалне самоуправе и јавних предузећа, у вези са унапређивањем положаја Рома, а пре свега у областима у којима су најугроженији (образовању, становању, здрављу и запошљавању).

54. Применом мера афирмативне акције за упис припадника ромске националне мањине у средње школе на жељена занимања уписано је 369 ученика школске 2013/2014. године. У складу са Упутством за спровођење заједничког конкурса за упис студената у прву годину основних и интегрисаних студија на високошколским установама чији је оснивач Република Србија за школску 2013/2014.годину Министарству просвете, науке и технолошког развоја је достављен 23. јула 2013. године списак од 205 кандидата ромске националности, 112 студенткиња (54,6%) и 93 студента (45,4%). Након другог уписног рока, уписано је још 33 кандидата. За примену мера афирмативне акције у школској 2014/2015 години из буџета Републике Србије обезбеђене су стипендије за 324 ученика средњих школа, 84 студената и 36 студентских кредита. Пратиће се постигнућа ученика кроз систем менторства и кроз рад школских инклузивних тимова чији рад прате Школске управе.

55. Спроводи се пројекат „Техничка подршка Канцеларији за људска и мањинска права за спровођење Стратегије за унапређење положаја Рома у Републици Србији“ у партнерству са Мисијом ОЕБС у Републици Србији донаторским средствима Шведске агенције за међународни развој и сарадњу (SIDA) у износу од три милиона евра. У претходном периоду су реализоване бројне активности у оквиру тог пројекта, као што су: ангажовање пет саветника за инклузију Рома у ресорним министарствима и Канцеларији за људска и мањинска права; кроз програм стажирања за младе припаднике ромске националне мањина у државним институцијама укључено је шесторо младих Рома/киња; стандардизација описа послова координатора за ромска питања у 50 локалних самоуправа (у прикупљању података о инклузији Рома на локалном нивоу, као и извештавању и праћењу спровођења локалних акционих планова); ангажовано је додатних 10 координатора у јединицама локалне самоуправе.

56. У оквиру ИПА 2012 пројекта “Овде смо заједно-Европска подршка за инклузију Рома“ предвиђена је техничка подршка за спровођење пројектне идеје Владе у области социјалног развоја (Мера 5) у вези са реализацијом Стратегије за унапређивање положаја Рома, за чије спровођење је опредељено 4,8 милиона евра. Пројекат подржава унапређење положаја Рома кроз шест компоненти: приступ основним правима, формирање мобилних тимова, јачање капацитета организација цивилног друштва, превентивни програми са циљем спречавања напуштања школовања, унапређење услова становања и одрживо запошљавање. Најважнији резултати овог пројекта од јуна месеца 2013. године су: Формирано је 20 мобилних тимова за инклузију Рома у 20 пилот општина¹⁰; у предшколско образовање уписано је 1279 деце; формиран је и Фонд за образовање Рома који ће пружати подршку Министарству просвете, науке и технолошког развоја у спровођењу ове пројектне активности; Школске 2014/2015 године обезбеђене су стипендије, поред оних које се финансирају из раздела Министарства просвете, науке и технолошког развоја за 528 ромских средњошколаца; Припремљени су предлози правних аката потребних за систематизацију здравствених медијаторки; Правни тимови партнерске организације Праксис у оквиру програма

¹⁰ Бела Паланка, Бојник, Бујановац, Књажевац, Коцељева, Ковин, Крагујевац, Крушевац, Лесковац, Нови Сад, Озаци, Палилула, Панчево, Прокупље, Смедерево, Сомбор, Ваљево, Врање, Житораја и Звездара.

бесплатне правне помоћи направили су преко 200 теренских посета у 90 општина широм земље и покренули до јуна месеца 2015. године укупно 969 административних и судских поступка за накнадни упис у матичне књиге рођених, за утврђивање датума и места рођења, као и за одређивање личног имена; објављена је Студија о постојећим моделима становања Рома; Одржане су обуке за израду бизнис планова за 48 представника предузећа/иницијатива која су ушла у ужи избор за подршку програма запошљавања; Поднета су 44 бизнис плана, а подржано 18 најбољих предузетничких иницијатива, које ће запослити преко 60 Рома.

57. Министарство културе и информисања укључује припаднике националних мањина у сам процес одлучивања о предметима од интереса за саме мањине и то тако што им се обраћа за мишљење о пројектима пријављеним на конкурс али и тако што их именује за чланове стручних комисија (истакнуте представнике - стручњаке у култури). Право конкурисања имају сва правна и физичка лица, а посебна пажња посвећена је организацијама цивилног друштва, односно удружењима грађана. Досадашња сарадња са националним саветима националних мањина је била суштинска за остваривање интереса мањина у културном животу Републике Србије. Ипак, поједини национални савети националних мањина су након промене кадрова после 2010. године мање активни и кооперативни.

58. Мањинска јавна гласила постоје као комерцијална, гласила организација цивилног друштва и гласила националних савета националних мањина. После дигитализације телевизије у сваком региону у коме живи мањинско становништво, законским оквиром је потребно обезбедити да надлежно регулаторно тело приликом издавања дозвола за земаљско емитовање програма може условити производњом дела програма на мањинском језику, сразмерно заступљености мањинског становништва у зони покривања. Ако је заступљеност становништва једне националне мањине већинска у зони покривања, издавање најмање једне дозволе требало би да буде, у складу с техничким могућностима, условљено емитовањем читавог програма на језику те националне мањине. Слично би требало уредити и питање издавања дозвола за аналогно емитовање радио-програма на локалном и регионалном нивоу. Из републичког и покрајинског буџета путем конкурса суфинансирају се пројекти који доприносе информисању на језицима националних мањина.

59. Од 2009. године Комесаријат за избеглице и миграције је почео са доделом средстава за финансирање пројеката удружења од значаја за популацију избеглица, интерно расељених лица, тражиоца азила и повртника по основу Споразума о реадмисији објављивањем јавних позива. Пројекти се финансирају у складу са утврђеним приоритетима који имају за циљ очување културног идентитета корисника, обележавање значајних датума, истраживања којима се утврђују потребе мигрантске популације, пружање подршке одрживом повратку, пружање правне помоћи, као и унапређење положаја мигранта. За 2014. годину додељено је 13.150.000 РСД за финансирање пројеката од значаја за популацију избеглица, интерно расељених лица, тражилаца азила и повртника по основу Споразума о реадмисији. Сарадња са

организацјама цивилног друштва настављена је и у 2015.години, и за ове намене обезбеђена су средства из Републичког буџета у износу од 12.000.000 РСД.

Члан 3.

Забрана расне сегрегације и апартхејда

Препорука став 14.

60. Циљ интеграционе политике Републике Србије је да се ефикасно бори против етничке, социјалне, и економске сегрегације. Мере јавних политика, које су осмишљене и спроводе се ради пружања стамбене подршке Ромима, пре свега се односе на унапређења услова становања Рома у ромским насељима, предвиђених Акционим планом за спровођење Стратегије за унапређење положаја Рома, а спроводе се у оквиру Националног програма за Републику Србију за 2012. годину, који се финансира средствима претприступне помоћи (ИПА 2012). Спровођењем ових мера остварује се и циљ 7. Националне стратегије социјалног становања (2012) – „Унапређени услови становања становника под-стандардних насеља“, с обзиром да су насеља у којима доминантно живи ромско становништво у највећој мери делимично или потпуно под-стандардна, односно урбано нерегулисана и инфраструктурно неопремљена, са великим процентом безусловног становања у њима. Наведене мере се спроводе уз техничку подршку ОЕБС, кроз реализацију активности у оквиру пројекта „Овде смо заједно-европске подршка за инклузију Рома“, који поред стамбене компоненте обухвата и друге компоненте битне за социјално укључивање ромског становништва. Активности се односе на унапређење информационе основе о условима становања у ромским насељима, као и на израду урбанистичких планова и техничке документације за изградњу комуналне инфраструктуре и унапређење стамбених објеката у изабраним ромским насељима. Други део активности се односи на припреме за унапређење услова становања у подстандардним ромским насељима. Први пут је успостављена евиденција о броју и месту неформалних насеља (укупно 593 према подацима општина) у Републици Србији што даје могућност да се средства плански усмеравају на решавање ових проблема (израда овог прописа чекала се више година).

61. Израђена је студија о постојећим моделима за побољшање становања Рома, на основу које је, након консултација са представницима локалних самоуправа и организација цивилног друштва, изабрано 13 применљивих стамбених модела, приказаних у публикацији *Стамбени модели за подстандардна ромска насеља: смернице за јединице локалне самоуправе, организације цивилног друштва и ромске заједнице*. Започета је израда 13 урбанистичких планова за уређење у 11 општина, као и уговори за израду техничке документације за инфраструктурне пројекте, који ће се финансирати средствима ИПА 2013.

62. Усвојен је Акциони план за расељавање нехигијенских насеља на територији града Београда и стамбено збрињавање расељених породица како би се побољшали услови живота ромских породица у области становања, образовања, здравства и запошљавања. Акциони план у области становања до 2015. године између осталог, предвиђа унапређење услова становања у око 30 ромских насеља која се задржавају на постојећој локацији, утврђивање планова расељавања ромских породица из насеља која треба раселити, као и решење стамбених питања за око 500 ромских породица из програма расељавања и повратника по уговорима о реадмисији, кроз програме социјалног становања.

63. У извештајном периоду приступило се изради законских и подзаконских аката у процесу легализације уопште и посебно легализације неформалних ромских насеља. Код припадника ромске националне мањине примећено је одсуство довољног степена обавештености о значају самог поступка легализације, односно, констатован је недовољан број поднетих захтева за легализацију, што је предуслов за охрабривање јединица локалне самоуправе да улажу у инфраструктуру тих насеља (водоводна, канализациона и дистрибуциона мрежа). Надлежни органи радиће на унапређењу информисаности припадника ромске националне мањине у поступку легализације и едуковати их о начину остваривања тог поступка како би на најефикаснији начин остварили законом загарантовано право.

64. Потпредседница Владе Републике Србије која је овлашћена да координира процесом инклузије Рома, формирала је Радну групу како би се сагледале релевантне информације и пракса других држава у вези са питањем иселавања из неформалних насеља и донела одлука о начину регулисања овог питања кроз нови закон или допуну постојећих законских решења. Новим законом о становању и стамбеним зградама по први пут ће бити третирано и регулисано питање евикције и ромских насеља.

65. Од 2009. године, расељено је неколико неформалних насеља на територији града Београда. Ниједно расељавање неформалних насеља није као последицу имало да неки појединац или породица постану бескућници. Од 2009. године до данас, град Београд је стамбено збринуо 303 расељене ромске породице, односно око 1.400 особа.

66. У свим случајевима расељавања Град је обавио консултације са расељеним становништвом пре расељавања. Град је расељеним становницима обезбедио приступ образовању (упис у школе и вртиће, превоз до школе, бесплатне уџбенике, додатну наставу у насељу) и сноси све трошкове за наведено. Поред тога делује се и у циљу побољшања укупног квалитета живота у новоформираним насељима тако што промовише активности за унапређење свакодневног живота, тј. на нивоу локалне заједнице обезбеђује административне, комерцијалне, социјалне услуге (новчана социјална помоћ, једнократне помоћи, бесплатни оброци за све социјално угрожене грађане, присуство социјалних служби), јавни превоз, уклањање отпада, одржавање насеља и њихове околине (дезинсекција, дезинфекција, дератизација), уређење насеља (постављање дечијих игралишта, уређење зелених површина).

67. Генералним планом Београда до 2021. године социјално становање је издвојено као посебан вид становања, а социјално угрожени Роми су наведени као једна од група у оквиру категорије социјално угрожених лица којима је потребна посебна помоћ при обезбеђивању адекватних услова становања. Примена мера афирмативне акције састоји се и у прилагођавању система бодовања код одабира корисника социјалних станова, односно прилагођавања критеријума у корист ромске популације – повећање броја бодова за социјалну угроженост, а смањење броја бодова за радни стаж), помоћ при аплицирању за социјалне станове, помоћ након усељења (куповина намештаја, социјална помоћ, умањење рачуна за комуналне услуге, упис деце у вртиће и школе, запошљавање).

Члан 4.

Укидање дискриминације и њене пропаганде

Препорука став 13

68. Кривичним закоником одређена су кривична дела забране дискриминације: Повреда равноправности (члан 128); Повреда права употребе језика и писма (члан 129); Повреда слободе изражавања националне или етичке припадности (члан 130); Повреда слободе исповедања вере и вршења верских обреда (члан 131); Повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности (члан 174).

69. Кривичним закоником одређена су кривична дела којима су инкриминасани злочини из мржње и то Изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (члан 317), Расна и друга дискриминација (члан 387), као и друга кривична дела која се могу извршити из побуда мржње.

70. Кривично дело може бити почињено у односу на физички интегритет појединца или целе групе, али предмет напада може такође бити и имовина која припада или коју користи група која има одређене карактеристике које су предмет прерасуда или мржње починиоца. Најчешћи примери су рушење надгробних споменика или писање увредљивих порука тзв. графита, на објектима или местима од значаја за одређена друштвене групе.

71. Такође, изменама и допунама Кривичног законика декриминализована је клевета и увреда укидањем члана 336а, Законом су уведена чланом 350а кривична дела којима се санкционишу акти злоупотребе остваривања права азила у иностранству, чланом 391. дотадашња два кривична дела тероризам – домаћи и међународни су замењени са једним делом и запређена је казна затвора од 15 година.

72. Министарство унутрашњих послова је од 2010. године до 2014. године и у периоду од јануара до јула 2015. године поднео кривичне пријаве против 256 лица због 201 кривичног дела којима је инкриминисан било који облик дискриминације, од чега против 246 лица за кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и

нетрпељивости. Највећи број кривичних дела пријављен је 2010. године – 29; 2011. године – 56; 2012. године – 39; 2014. године – 32; 2013. године – 24 и у периоду јануар – јул 2015. године – 21 кривично дело. У структури ових кривичних дела најбројнија су повреде: члана 317. Изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости – 188 кривичних дела; члана 174. Повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности – шест кривичних дела; члана 175. „Повреда угледа стране државе или међународне организације“ – три кривична дела; чланом 121. Тешка телесна повреда – два кривична дела; по једно кривично дело повреда чланом 387. Расна и друга дискриминација и чланом 114. Тешко убиство у покушају.

73. Кривичне пријаве су поднете због повреде члана 135. Принуда и члана 317. по годинама: у 2010. години – 29; 2011. години – 49; 2012. године – 34; 2013. године – 23; 2014. године – 32 и у периоду јануар – јул 2015. године – 21. Расветљено је 130 кривичних дела (2010. године – 23; 2011. године – 34; 2012. године – 25; 2013. године – 19; 2014. године – 24 и у периоду јануар – јул 2015. године – пет). Према националној припадности извршиоца од укупно 246 лица, 180 је српске националности, 21 муслиманске, 13 мађарске, пет албанске, по четири хрватске и ромске, два румунске и по једно словачке, македонске и бошњачке националности и 14 мешовитог националног састава.“

74. У истом периоду извршено је 36 физичких напада на националној основи од којих су расветљена 32 (три – 2010. године ; осам – 2011. године; 11 – 2012. године; четири – 2013. године; девет – 2014. године и једно у периоду јануар – јул 2015. године) и то: на штету Рома – 19, на штету лица мађарске националности – пет, на штету лица српске националности – три, на штету лица муслиманске националности и на штету држављана Хрватске – по два, на штету лица словачке, бугарске и албанске националности и држављане Републике Бурунди и Ирака – по један.

75. Кривичне пријаве поднете су против 50 лица српске националности, 10 мађарске националности, по једног ромске националности и румунске националности и 14 лица мешовитог националног састава. Кривичне пријаве су поднете због три туче, и то: између Срба и Муслимана 2011. године и 2013. године, и туче између Рома и Срба 2010. године. Све туче су расветљене, а против пет лица српске и једног муслиманске националности поднете су кривичне пријаве. Решена су 44 од укупно 48 вербалних сукоба, три анонимне претње (на штету лица мађарске – две и српске националности – једна). Кривичне пријаве су поднете и због три случаја оштећења верских објеката и то - један оштећења Јеврејског гробља у Суботици у 2013. години (троје деце, два мађарске и једно муслиманске националности порушило је 39 споменика); због 12 случајева оштећења објеката лица ромске и албанске националности; забележено је 68 случајева исписивања парола и графита (28 је расветљено) усмерених против: Мађара – 13, Рома – 12, Срба – 8, Хрвата и Албанаца – по шест, верских слобода – пет, Јевреја – четири, Муслимана – два и по једна парола против Румуна и истовремено против Јевреја и Мађара и Муслимана и Хрвата. Такође, исписано је шест нацистичких обележја и три националистичке паролe.

76. Републичко јавно тужилаштво сачињава статистички извештај у оквиру којих су приказани статистички подаци о кривичним делима (чл. 128, 129, 130, 131, 174, 317, 387. Кривичног законика) код којих се у својству оштећеног лица јављају припадници етничких, верских, језичких или националних мањина. Анализирајући статистичке податке утврђено је да укупан број лица за ова кривична дела која су била у раду код јавних тужилаштава током 2014. године (169), представља 0,09 % у односу на укупан број лица против којих су јавна тужилаштва опште надлежности поступала у извештајној години (187.794), кривично гоњење предузето против 48,52% пријављених лица што чини 0,06% у односу на укупну стопу кривичног гоњења. Пресуде су донете против 47,62% од укупног број оптужених. За кривично дело из члана 317. поднете су кривичне пријаве против 75 лица, оптужено је 15 лица, донето је укупно 13 пресуда, од тога 10 осуђујућих и три ослобађајуће. За кривично дело из члана 387. поднете су кривичне пријаве против 12 лица, оптужено је шест лица, донета је једна осуђујућа пресуда, није било ослобађајућих.

77. Стање међунационалних односа константно карактерише смањење међунационалних инцидената. Само у односу на 2012. године (када је забележен највећи број међунационалних инцидената за посматрани период), број инцидената је у 2013. години смањен за 0,6%, а у 2014. за 31,6%. Министарство унутрашњих послова је у 2012, 2013. и 2014. години евидентирало укупно 423 инцидента (2012. године – 158, 2013. године – 157 и 2014. године – 108) који се у најширем смислу могу сврстати у међунационалне и међуконфесионалне. У периоду од јануара до јула месеца 2015. години евидентиран је 71 овакав инцидент. Чињеница да државни органи реагују, откривају учиниоце, процесуирају и кажњавају извршиоце и подстрекаче међунационалних инцидената, говори у прилог спремности државних и других органа да оваке појаве брзо и ефикасно сузбију.

78. У складу са чланом 59. новог Закона о јавном информисању и медијима надлежни јавни тужиоц може предложити надлежном суду забрану дистрибуције информација или другог медијског садржаја под условима предвиђеним овим законом. Чланом 75. **забрањен је говор мржње**, односно не сме се подстицати дискриминација, мржња или насиље, против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања некој раси, вери, нацији, полу, због њихове сексуалне опредељености или другог личног својства, без обзира да ли је објављивањем учињено кривично дело. Према члану 102. Закона право на подношење тужбе има лице које је лично повређено објављивањем информације, односно записа, као и правно лице чија делатност има за циљ заштиту људских права, само уз пристанак лица на које се информација односи.

79. Виши суд у Београду донео је пресуду 29. фебруара 2012. године лицу које је преко Фејсбук групе „500.000 Срба против геј параде“ ширило говор мржње и претило припадницима ЛГБТ популације, осуђен на три месеца затвора или две године условне казне. Ово је прва пресуда у Србији због угрожавања опште сигурности упућивањем претећих порука на интернету.

Члан 5. **Права гарантована Конвенцијом**

А) права на једнак поступак пред судовима и судским органима

80. Нова мрежа судова установљена Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава (2014) требала би да омогући већу доступност правде грађанима, будући да је у односу на претходни закон, број основних судова скоро дуплиран. Према одредбама новог закона, између осталог, делује 67 основних судова¹¹, 26 виших судова и 4 апелациона суда. Према подацима из 2014. години у судовима има 2.849 судија, 10.352 запослених службеника и намештеника и 2.907 судија поротника. Број припадника националних мањина запослених у судовима је следећи: 133 судије, што чини 4,69% укупног броја судија; 648 запослених, што чини 6,36% укупно запослених судских службеника и намештеника и 120 судија поротника, што чини 4,13 % укупно ангажованих судија поротника. У јавним тужилаштвима функцију јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца обављају 34 припадника националних мањина, и запослено је 57 припадника националних мањина. Сва кривична дела квалификује јавно тужилаштво које диже оптужницу. Сви напади који према оценама јавног тужилаштва чине неко од кривичних дела се процесуирају, а јавно тужилаштво је независно у њиховом квалификовању.

81. Једнак третман припадника мањина у кривичном поступку најпре је обезбеђен правом на коришћење језика у поступку што се првенствено односи на припаднике етничких и језичких мањина. Према Законнику о кривичном поступку, странке, сведоци и друга лица која учествују у поступку имају право да у току поступка употребљавају свој језик и писмо, као и да им се на терет буџетских средстава омогући превођење онога што они или други износе, као и превођење исправа и другог писаног доказног материјала. За припаднике верских мањина, како вернике, тако и верске службенике од посебне важности је одредба Законика која предвиђа да су од дужности сведочења искључена лица која би својим исказом повредила дужност чувања професионалне тајне међу које Законик посебно наводи верске исповеднике.

82. У складу са Законом о парничном поступку, ако је у суду у службеној употреби и језик националне мањине, суд и на том језику доставља судска писма оним странкама и учесницима у поступку који су припадници те националне мањине и који се у поступку служе тим језиком. Странке и други учесници у поступку подnose суду своје тужбе, жалбе и друге поднеске на језику који је у службеној употреби у суду.

83. Право мањина на употребу језика када се целокупан поступак не води на њиховом језику, у пракси се најчешће остварује уз помоћ судских тумача/преводилица. На

¹¹ Основан је Основни суд у Бујановцу, за територију општина Бујановац и Прешево у којима је албански језик у службеној употреби, Основни суд у Димитровграду за територију општине Димитровград, у којој је бугарски језик у службеној употреби и Основни суд у Сјеници за територију општине Сјеница у којој је босански језик у службеној употреби

територији Аутономне покрајине Војводине, у којој се говори највише мањинских језика, број судских тумача/судских преводилаца за мањинске језике је: мађарски – 96, словачки – 26, русински – пет, румунски – 40, бугарски – два, хрватски – 21, руски – 28, чешки – пет, грчки – осам, македонски – 3, словеначки – пет, украјински – 5, албански – два, ромски - пет и босански -један.

84. Према Годишњем извештају Покрајинског заштитника грађана за 2014. годину укупан број притужби у области заштите националних мањина био је 63 што представља 5,84% од укупног броја, од тога 23,81% притужби односиле су се на службену употребу језика и писма¹².

Б. Право на безбедност

85. Сектор унутрашње контроле полиције детаљно врши контролу навода из свих представки, притужби и осталих сазнања у којима се износе наводи о могућим злоупотребама и прекорачењима полицијских овлашћења на штету припадника националних мањина. Након извршених провера навода из представки у којима су грађани указивали да је њихова национална припадност разлог и узрок нетрпељивости, нетолеранције и злоупотреба од стране полицијских службеника, Сектор ни у једном случају није утврдио пропусте и неправилности у раду полицијских службеника. Националну припадност подносилаца представки није могуће уврдити с обзиром на загарантовану заштиту слободе изражавања националне припадности.

86. У Одељењу за надзор у правосудним органима Министарства правде не постоји евидентирана основана притужба на пристрасност или предрасуде у понашању тужилаца или судија на суђењу припадницима мањина. У конкретним надзорима нису уочена одступања у одуговлачењу поступка, неправилности у раду или било каквом недозвољеном утицају на ток и исход поступка када су националне мањине у питању.

87. *Правилником о забрањеним поступањима запослених у социјалној заштити (2012)* ближе се одређује забрањено поступање у односу на кориснике. Све установе социјалне заштите за смештај корисника дужне су да без одлагања, усмено, а најкасније у року од 24 сата и писмено обавесте инспекцију о сваком инцидентном догађају у установи.

88. Центар за заштиту жртава трговине људима је установа социјалне заштите, основана 2012. године чија је сврха обезбеђивање помоћи и подршке жртвама трговине људима и јединствена институција у Србији која утврђује статус жртве. Помоћ жртвама обезбеђује се заједничким активностима државних институција и организација цивилног друштва. У складу са Законом о социјалној заштити жртвама трговине људима доступне су све услуге социјалне заштите. Центар за социјални рад је основни носилац заштите деце жртава трговине људима и одраслих лица лишених пословне способности у сарадњи са Центром за заштиту жртава трговине људима. Министарство унутрашњих послова је од 2010. године до јуна месеца 2015. године због сумње да је

¹² <http://www.ombudsmanapv.org/riv/index.php/dokumenti/godisnji-izvestaj/>

извршено кривично дело трговина људима, поднело 173 кривичних пријава против 328 извршилаца у којима је идентификовано 320 лица Израђен је предлог Националне стратегије превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом и заштите жртава у Републици Србији за период 2015 - 2022. године.

В. Политичка права

89. Закон о изменама и допунама Закона о избору народних посланика донет је у мају 2011. године који у оквиру кандидовања одређује да на изборној листи међу свака три кандидата по редоследу мора бити најмање по једно лице припадник оног пола, који је мање заступљен на листи. У јулу месецу 2011. године донет је и Закон о изменама и допунама Закона о локалним изборима, који је увео исто решење. Након одржаних парламентарних избора 6. маја 2012. године међу посланицима Народне скупштине била је једна трећина жена, а након ванредних парламентарних избора 16. марта 2014. године тај проценат је 33,6.

90. Увидом у Регистар политичких странака, чији је извод доступан на интернет страници Министарства државне управе и локалне самоуправе, од укупно 104 политичке странке, 60 су политичке странке националних мањина, и то: седам - албанске; 13 - бошњачке; три - буњевачке; три - бугарске, четири - влашке, једна - грчке, једна - горанске, седам - мађарске, једна - македонске, седам - ромске, две - румунске, две - русинске, две - руске, четири - словачке, две - хрватске и једна - црногорске националне мањине.

91. Одредбе Закона о националним саветима националних мањина измењене су у делу који се односи на изборни процес и конституисање националних савета националних мањина у мају месецу 2014. године. У складу са изменама надлежно министарство образује посебан бирачки списак националне мањине на захтев најмање 5% њених пунолетних припадника према последњем попису становништва, с тим да њихов број не може да буде мањи од 300. Републичка изборна комисија, која је надлежна за спровођење и парламентарних избора, постала је надлежна за спровођење и избора за националне савете националних мањина.

92. Како не постоји законски основ за прикупљање података о националном саставу запослених у државној управи на свим нивоима власти, национална структура запослених може се сагледати на основу података прикупљених на основу добровољних и анонимних анкета. Канцеларија за људска и мањинска права је прикупила податке¹³ о службеној употреби језика националних мањина и националној припадности запослених у управама у 124 јединице локалне самоуправе у централној Србији 2013. годину на основу добровољне анкете. Анализа података је показала да су у управама јединца локалне самоуправе запослени и припадници националних мањина, што упућује на закључак да се приликом запошљавања води рачуна и о националном саставу и одговарајућој заступљености припадника националних мањина. Законом о

¹³ Информацију је објавила КЉМП у Трећем периодичном извештају о примени Европске повеће о регионалним или мањинским језицима

http://www.ljudskaprava.gov.rs/images/pdf/nacionalne_manjine_1/Uпотреба_jezika.pdf

државним службеницима (члан 9. став 3) одређено је да се приликом запошљавања у државне органе води рачуна о томе да национални састав, заступљеност полова и број особа са инвалидитетом у највећој могућој мери одсликава структуру становништва. Законом о регистарцији запослених у државној управи предвиђена је могућност изјашњавања о националној припадности.

Г. Грађанска права

Препорука став 7.

93. Министарство одбране и Војска Србије обављају своје функционалне надлежности у складу са важећом законском регулативом која регулише забрану дискриминације по било ком основу. Томе су прилагођени наставни план и програм школовања у војним школама, који између осталог обухвата развијање свести о државној и националној припадности, усвајање, разумавање и развој основних и социјалних моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва; поштовања људских права, уважавање различитости, као и етничке и верске толеранције. Почев од 2011. године није пријављен ни један случај дискриминације у Министарству одбране и Војсци Србије по било ком основу.

94. Пријем кандидата на школовање у високошколским установама Универзитета одбране и Војну гимназију врши се у складу са приписима Републике Србије. За пријем кандидата из грађанства објављују се конкурси, са јасно дефинисаним условима. Сви кандидати приступају равноправно селекцији и не изјашњавају се о националној и верској припадности. Изјашњавање о националној и верској припадности приликом ступања у професионалну војну службу није обавезно.

95. Решавање статусних питања за припаднике Министарства одбране и Војске Србије регулисана су истим законским и подзаконским актима, без обзира на вероисповест, расу, пол, националну припадност друштвено порекло, рођење, политичко или друго уверење, имовно стање, културу, језик, старост, психички или физички инвалидитет.

96. Законом о Војсци Србије омогућено је остваривање слободе вероисповести кроз организовање верске службе у Војсци Србије¹⁴. Вршење верске службе у Војсци Србије регулисано је Уредбом о вршењу верске службе у Војсци Србије¹⁵. Команданти, начелници јединица, односно директори Министарства одбране и Војске Србије одговорни су за организацију верске службе у својим саставима и омогућавање остваривања слободе вероисповести припадника Војске Србије, као и логистичку подршку у вршењу делатности верске службе. Припадници Војске Србије учествују у делатностима верске службе искључиво по сопственој вољи и убеђењу, уз уважавање обавеза које просистичу из војне службе.

97. Чланом 5. Уредбе прописано је да припадници Војске Србије не могу бити подвргнути принуди која би могла да угрози њихову слободу вероисповести и не могу

¹⁴ Члан 25 Закона о Војсци Србије Војсци Србије („Сл. Гласник РС бр. 22/11)

бити присиљени да се изјасне о својој вероисповести и верским уверењима или њиховом непостојању, као и да не могу бити узнемиравани, дискриминисани или привилеговани због својих верских уверења, припадања или неприпадања цркви, односно верској заједници, учествовања или неучествовања у богослужењу и верским обредима и коришћења или некоришћења зајемчених верских слобода и права, у складу са законом. У изборне облике образовно-васпитног рада спада настава из предмета етичко-хуманистичког садржаја, а ученик бира при упису један или више изборних предмета према својим склоностима. Један од обавезних изборних предмета у војним школама је Верска настава или Грађанско васпитање.

98. Војни свештеници, односно верски службеници и њихови помоћници учествују у мултинационалним операцијама. Кодексом части припадника Војске Србије између осталог прописано је да припадник Војске Србије прихвата и поштује личност и различитост и не повређује светиње другог. Законом о Војсци Србије забрањено је повлашћивање или ускраћивање припадника Војске Србије у његовим правима или дужностима, посебно због расне, верске, полне или националне припадности, порекла или због неког другог личног својства¹⁶

Препорука став 19.

99. Предузимају се благовремене активности у решавању статусних питања Рома, Ашкалија, Египћана и повратника по основу споразума о реадмисији, као и њихово информисање о поступцима за решавање држављанског статуса и издавање личних докумената. Усвајањем *Правилника о поступку пријављивања и одјављивања пребивалишта и боравишта грађана, пријављивању привременог боравка у иностранству и повратка из иностранства, пасивизирања пребивалишта и боравишта, обрасцима и начину вођења евиденција и Упутства за центре за социјални рад и установе социјалне заштите за смештај корисника* (2013), у вези са поступком пријаве пребивалишта на адреси центра за социјални рад или установе социјалне заштите за смештај створени су механизми и омогућена даља имплементација Закона о пребивалишту и боравишту грађана и олакшан поступак пријаве пребивалишта, као предуслов за издавање личних докумената.

100. У поступку утврђивања времена и места рођења у складу са одредбама Закона о допунама Закона о ванпарничном поступку у периоду од почетка примене овог закона 8. септембра 2012. године до 15. октобра 2013. године надлежним судовима поднето је 247 предлога за утврђивање времена и места рођења и решено 157 ових предмета. Број решених захтева за накнадни упис чињенице рођења у матичну књигу рођених у периоду од доношења Закона о матичним књигама 2009. године до 2013. године износио је 20.679, а у извештајном периоду износио је (2011. године – 774; 2012. године – 1.552 предмета и 2013. године – 784 предмета). Поред тога, у 2014. години решено је 419 захтева за накнадни упис. Такође, у поступку обнове уписа одређених чињеница у матичне књиге које се воде за

¹⁶ члан 13. став 3 Закона о Војсци Србије

подручје АП КиМ од 1999. до 2012. године извршено је више од 130.000 уписа, а у 2013. години – 3.649 уписа и 2014. години – 3.959 уписа. Завршетак процеса уписа тзв. правно невидљивих лица планиран је до краја 2016. године. С тим у вези, напомињемо да су Министарство државне управе и локалне самоуправе, Заштитник грађана и Високи комесаријат Уједињених нација за избеглице – Представништво у Србији закључили Споразум о измени Споразума о разумевању, којим је рок важења овог споразума продужен до 31. децембра 2016. године.

101. Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је својим актом од 19. фебруара 2014. године затражило од центара за социјални рад да доставе податке о укупном броју издатих сагласности за пријаву пребивалишта на адреси центра за социјални рад, односно о броју лица која имају пријављено пребивалиште на адреси центра¹⁷. На основу достављених података до краја фебруара 2014. године пријављено је 471 лице на адресе центара за социјални рад, највише на територији града Београда, укупно 178.

102. Омогућено је издавање личне карте са роком важења на 10 година, чиме се дугорочније решава питање издавање личних докумената. Лична документа се издају по хитном поступку, а у складу са могућностима документа за издавање истих прибављају се по службеној дужности.

103. Од 8. децембра 2012. године када је ступио на снагу Правилник о обрасцу пријаве пребивалишта на адреси установе, односно центра за социјални рад, до 30. јуна 2015. године, Министарство унутрашњих послова је за 1154 лица, од којих већина живи у неформалним насељима решењима утврдило пребивалиште на адреси надлежних центара за социјални рад, наког чега су истима издата и лична документа. У сарадњи са Градском управом града Београда и Секретаријатом за социјалну заштиту града Београда, Министарство унутрашњих послова је за лица која су расељена у новоформирана насеља на територији општина Чукарица, Сурчин, Раковица, Младеновац и Барајево, а која су живела испод моста Газела и у насељу Белвил, спровело акцију издавања личних докумената по хитном поступку и омогућило за око 1000 лица пријаву пребивалишта, односно издатих личних исправа. Такође, у сарадњи са Градским центром за социјални рад у Београду, Министарство унутрашњих послова је за лица која су расељена у Орловско насеље на територији општине Звездара, а која су живела у неформалном насељу Белвил – траса, спровело акцију издавања личних докумената по хитном поступку и омогућило преко 120 пријава пребивалишта, односно издавања личних исправа.

104. Организоване су посете неформалним насељима и непосредно информисање припадника ромске националне мањине са начином на који могу да остваре право на упис у матичне књиге рођених, пружана им је бесплатна помоћ у поступку накнадног уписа у матичне књиге рођених и поступку за утврђивање времена и места рођења, али и у поступцима који се односе на држављанство, одређивање личног имена, пријаву пребивалишта, личну карту. Такође су организоване медијске кампање ради упознавања и

¹⁷ Правилник о обрасцу пријаве пребивалишта на адреси установе, односно центра за социјални

укључивања шире друштвене заједнице, организација цивилног друштва, представника ромске заједнице и других заинтересованих субјеката. Током 2013. године одржано је више скупова на тему *Новости у области уписа у матичне књиге рођених и прибављања личних докумената*. Удружење *Praxis* је, у својству партнера ОЕБС на спровођењу пројекта „Овде смо заједно-Европска подршка за инклузију Рома“ обавило преко 200 посета у око 90 општина у Републици Србији и информисало грађане о релевантним административним процедурама за унапређење њиховог положаја и покренула 969 административних и судских процедура за прибављање личних докумената, од којих је 469 решено.

105. Током посете неформалним насељима у 2014. години издато је 3.226 различитих захтева (2.034 захтева за издавање личне карте, 37 захтева за обнову уписа, 139 захтева за накнадни упис, 19 захтева за одређивање личног имена, 13 захтева за утврђивање времена и места рођења, 14 захтева за исправку грешке у матичним књигама, 23 захтева у вези са утврђивањем држављанства и др). У поступку пред надлежним органима прибављено је и достављено подносиоцима захтева 10.370 извода из матичне књиге рођених, извода из матичне књиге венчаних и уверења о држављанству, а покренуто је и 48 поступака за пријаву пребивалишта на адреси Центра за социјални рад. Ове активности реализоване у оквиру напред наведеног споразума о разумевању.

106. Закон о измена и допунама Закона о путним исправама, који је ступио је на снагу 21. јуна 2014. године, хармонизован је са прописима Европске уније.

107. Министарство унутрашњих послова води евиденцију о личним картама издатим грађанима, односно држављанима Републике Србије у складу са раније усвојеним законима, који истовремено не прописују вођење посебне евиденције о личним картама које су издате припадницима националних мањина, а тиме и Ромима, Ашкалијама и Египћанима.

108. У највећем броју случајева разлог за одбијање захтева за издавање пасоша, у извештајном периоду, је на захтев надлежног правосудног органа и из разлога што је против подносиоца захтева донето решење о спровођењу истраге, односно подигнута је оптужница. Према Закону о пребивалишту и боравишту грађана (члан 19) грађани Републике Србије који оду у иностранство с намером да непрекидно бораве у иностранству не дуже од 90 дана, а свој боравак продуже, дужни су да привремени боравак у иностранству пријаве надлежном органу преко дипломатско-конзуларног представништва.

109. Како би спречила своје грађане да убудуће злоупотребљавају либерализацију визног режима са Европском унијом и институцију азила у њеним земљама чланицама, надлежни органи Републике Србије су у протеклих четири године редовно информисали своје грађане о правима која проистичу из визне либерализације, али пре свега, о њеним ограничењима, односно о немогућности добијања азила у земљама Европске уније. Друга мера била је увођење поштрене контроле на граничним прелазима приликом изласка из земље (у складу са одговарајућом Уредбом Владе), која се односи на поседовање новчаних средстава за боравак у земљама ЕУ, осигурање пута,

сврху боравка, обезбеђивање смештаја, повратних карата и слично. Република Србија у сарадњи са Европском унијом, тежиште својих активности у решавању питања лажних азиланата преусмерава на обезбеђивање услова за успешну социо-економску реинтеграцију повратника који се у земљу враћају у складу са закљученим споразумима о реадмисији. Напори су усмерени и на социјалну инклузију Рома и Албанаца са подручја југа Србије и Бошњака из Санцака.

Препорука став 18.

110. Усвајањем Закона о враћању одузете имовине и обештећењу 2011. године уређени су услови, начин и поступак враћања одузете имовине и обештећења за одузету имовину, која је на територији Републике Србије одузета применом одређених мера и прописа после 9. марта 1945. Тим законом успостављена је Агенција за реституцију која је марта 2012. године преузела рад Дирекције за реституцију. Кад се од укупно тражених површина земљишта и објеката одузму површине за које су захтеви одбијени или одбачени, или је поступак обустављен због одустанака подносилаца од захтева, произлази да је црквама и верским заједницама враћено 62% траженог земљишта и 41% површина тражених објеката до краја 2014. Ови проценти се односе на имовину тражену у захтевима цркава и верских заједница, али је добар део тих захтева неоснован, тако да је проценат враћене имовине од оне која према закону може да се врати и значајно већи. Агенција за реституцију очекује да у 2015. години потпуно оконча враћање све имовине која може да се врати у натури¹⁸, с обзиром да је рок за подношење захтева истекао 3. марта 2014. године.

111. Усвајањем Закона о враћању имовине Република Србија је преузела и обавезу да донесе посебан закон којим ће уредити отклањање последица одузимања имовине жртвама Холокауста и другим жртвама фашизма на територији Републике Србије који немају живих законских наследника. Преживели потомци жртава Холокауста који сада живе у Републици Србији и у Израелу и који су држављани Израела већ успешно остварују своја права пред Агенцијом за реституцију.

112. Традиционалним црквама и верским заједницама правни субјективитет је признат Законом о црквама и верским заједницама, док остале верске заједнице подносе захтев за регистрацију надлежној институцији која води Регистар цркава и верских заједница. Уставни суд је покренуо поступак оцене уставности Закона и у својој Одлуци од 7. фебруара 2013. године стао на становиште да такво разликовање не представља дискриминацију већ само разликовање у стицању правног субјективитета. Све цркве и верске заједнице које стекну правни субјективитет по закону уживају идентична права.

113. Законом о јавном информисању и медијима утврђена је обавеза приватизације медија чији су оснивачи Република Србија, Аутономна покрајина и јединице локалне

¹⁸ Европска комисија у свом Извештају о напретку Србије за 2012. констатује да је РС остварила напредак у области имовинских права, Европски парламент је у резолуцији о Србији од јануара 2014. препоручио да се у процесу реституције у Србији што више даје предност враћању имовине у натури

самоуправе. Приватизација медија врши се на начин којим се обезбеђује континуитет у производњи медијских садржаја од јавног интереса у периоду од пет година од дана закључивања уговора о продаји капитала. Континуитет у производњи медијских садржаја подразумева и обавезу одржавања удела програмског времена на појединим језицима националних мањина, односно удела информативних, образовних, научних, културно-уметничких, дечјих, забавних, спортских и других програмских садржаја од јавног интереса на појединим језицима националних мањина, у складу са програмском шемом која је важила у периоду од дванаест месеци пре дана ступања на снагу тог закона. Законом о електронским медијима основано је независно Регулаторно тело за електронске медије уместо дотадашње Републичке радиодифузне агенције.

Д. Економска, социјална и културна права

114. Извршене су две измене и допуне Закона о раду 2013. године у циљу свеобухватније заштите и обезбеђивања веће правне и материјалне сигурности запослених жена које су засновале радни однос на одређено време: продужен је радни однос на одређено време за време трудноће, породилског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и посебне неге детета; ако је у току поступак пред надлежним судом у случају дискриминације, тужилац (запослени као и лице које први пут заснива радни однос) учинио вероватним да је извршена дискриминација, терет доказивања да није било понашања које представља дискриминацију је на туженом.

115. Доношењем Закона о запошљавању странаца 2014. године омогућава се слободно кретање и боравак странаца, као и слободан приступ тржишту рада у Републици Србији, чиме је извршено усклађивање са директивама и уредбама о праву грађана Европске уније и чланова њихових породица и потврђеним конвенцијама Међународне организације рада.

116. Национална стратегија запошљавања за период од 2011 до 2020. године, одређује за приоритетне активности повећање запослености улагањем у људски капитал и веће социјално укључивање. Стратегијом су препознате као посебно осетљиве друштвене групе на тржишту рада: Роми, избеглице и интерно расељена лица, особе са инвалидитетом, рурално становништво (посебно рурално становништво које не поседује земљу и рурално становништво у југоисточној Србији), необразоване особе, жене, млади (15 – 24 године старости) и старија лица (50 – 64 године старости), али и дугорочно незапослени, корисници новчане социјалне помоћи, деца без родитељског старања, жртве трговине људима. У циљу подстицања запошљавања Рома Национална служба за запошљавање поред редовних јавних позива, од 2010. године расписује и посебне јавне позиве за доделу субвенција за samozapošljavanje незапосленим лицима ромске националности и доделу субвенција послодавцима за отварање нових радних места за запошљавање незапослених лица ромске националности.

117. Реализација мера активне политике запошљавања, односно укљученост незапослених лица (и теже запошљивих и посебно осетљивих категорија незапослених), прати се на годишњем нивоу кроз Извештај о реализацији Споразума о учинку Националне службе за запошљавање и кроз Извештај о реализацији

Националног акционог плана запошљавања. Константно је повећање незапослених Рома на евиденцији Националне службе за запошљавање што указује на повећање мотивације Рома за укључивање у свет рада као резултат активности усмерених на промоцији мера активне политике запошљавања и подизања свести о значају и предности рада.

118. Национална служба за запошљавање је 2014. године евидентирала 21.791 Рома, од тога 10.053 жена, и исте године запослено је око 1.600 Рома. За активне мере запошљавања из буџета Републике Србије за 2014. године издвојено је 44.109.189,00 РСД, а од тога око 10 милиона динара опредељено је за реализацију 62 субвенције за samozapošljavanje Рома. Евидентирано је 249 приватних предузетника који су имали запослене Роме, чиме се отворио простор за ангажовање Рома у приватном сектору. Кроз пројект ИПА 2012 подржани су и први ромски предузетници. Подржано је 18 ромских предузећа која ће у наредном периоду запослити око 100 Рома. Најзаступљенија су лица без квалификација 89,12%, затим лица са завршеним средњим нивоом образовања - 2.283, односно са вишим и високим нивоом образовања 88 Рома. Пружају се услуге саветовања за запошљавање (процена запошљивости и израда индивидуалног плана запошљавања), информисања и саветовања о могућностима за развој каријере, селекција и класификација. Учешће жена у укупном запошљавању износи 39,63%, млади до 30 година учествују са 37,63%, највише су се запошљавала лица без квалификација и са ниским квалификационим нивоом – 68,91%. Приликом реализације активности, посебно у делу информисања и активације Рома и Ромкиња, кључну улогу имају ромске организације цивилног друштва и ромске мреже.

119. У области здравства од значаја је усвајање Закона о остваривању права на здравствену заштиту деце, трудница и породиља и Закона о правима пацијената. Здравствене медијаторке редовно помажу становницима неформалних насеља у унапређењу здравственог стања, обезбеђивању здравствених књижица, обављању редовних прегледа, вакцинације деце. У последње четири године обављено је 460.125 посета, вакцинисано је преко 30.000 ромске деце. Стопа смртности ромске деце преполовљена је у односу на 2006. годину када је била 26%, а 2014. године износи 13%.

120. Министарство здравља је спровело десет едукација 750 здравствених радника у циљу смањења дискриминације Рома у партнерству са UNICEF-ом, у оквиру RBILD програма. Такође је у оквиру пројекта Министарства здравља „Пружање унапређених услуга на локалном нивоу” DILS, у 42 дома здравља едуковано 488 здравствених радника о потребама рањивих популационих група у циљу смањења дискриминације Рома.

121. Програмом „Спровођење Акционог плана о здравственој заштити Рома" у периоду 1.маја 2008. - 31.маја 2014. године добијени су следећи резултати: обављено је 37.502 првих посета породицама, обухваћено и евидентирано током првих посета 140.408 грађана: жена 46.453, мушкараца 43.201 и деце 50.754. За чланове породице којима је била неопходна помоћ у прибављању личних докумената, остваривању здравственог

осигурања, укључивању у здравствени систем (преглед жена код гинеколога, избор лекара, вакцинација деце и избор лекара педијатра), код уписа деце у школу, при остваривању разних видова помоћи (материјална једнократна помоћ, помоћ Црвеног крста, дечији додатак, стипендија) обављено је 221.166 посета.

122. Обављено је 170.278 посета породици или члановима породице ради спровођења здравственог васпитања кроз планирани разговор и подељен здравствено-васпитни материјал 55.200 комада (флајера, брошура, календара вакцинација и очигледних средстава, марамица, кондома, пасти за зубе и четкица). Спроведен је здравствено васпитни рад путем рада у малој групи, предавања и постера за 31.808 одраслих и то: предавања за 6.265 лица, радионица за 25.313 лица и 230 постера. Обављено је укупно 460.125 посета породици, члановима породице којима је неопходна помоћ и посета ради спровођења здравственог васпитања кроз планирани разговор, предавање, радионице. Обезбеђена лична документа и здравствене легитимације за 16.330 грађана, 28.003 је изабрало лекара, вакцинисано 30.018 деце, вакцинисано (Те-Ал) 2.719 одраслих, контрола здравља за 4500 трудница и породиља, систематски преглед за 12.617 жена, 11.177 жена изабрало свог гинеколога, урађено 1144 мамографија, урађен систематски преглед за упис у школу и уписано 7.710 деце.

123. Законом о социјалној заштити уведене су нове групе корисника, које су у пракси социјалне заштите до сада биле недовољно заступљене, као што су жртве насиља у породици, злостављања, занемаривања и самозанемаривања, као и трговине људима. Законом је одређено неколико врста услуга грађанима за постизање пуне инклузије у друштво: услуге процене и планирања, дневне услуге у заједници, подршке за самосталан живот, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге, услуге смештаја. Наведене услуге се обезбеђују из републичког, покрајинског и буџета јединица локалне самоуправе. Материјалну подршку корисник остварује путем: новчане социјалне помоћи, додатка за помоћ и негу другог лица, увећаног додатка за помоћ и негу другог лица, помоћи за оспособљавање за рад, једнократне новчане помоћи, помоћи у природи и других врста материјалне подршке. Развој разноврсних услуга, омогућава бољу социјалну интеграцију Рома у заједницу, њихово активно социјално укључивање, а смањује њихову дискриминацију и даљу маргинализацију.

124. Услуге у заједници су до сада биле финансиране великим делом пројектно, односно донаторским средствима, и обично су се гасиле по завршетку пројекта, јер локалне заједнице нису имале средстава за њихово одрживо финансирање. Новина коју доноси Закон о социјалној заштити јесте подршка у финансирању ових услуга из републичког буџета путем наменских трансфера за све општине које се по степену развијености налазе испод републичког просека.

125. У Републици Србији има 140 центара за социјални рад, односно, 173 одељења (174 градова и општина). Центар за социјални рад је дужан да свој рад организује на начин да омогући 24 часовну доступност услуга свима онима којима су оне потребне, са

посебном пажњом усмереном на рањиве друштвене групе (деца, стари, инвалиди, Роми).

126. Према Стратегији развоја образовања у Републици Србији до 2020. године образовање припадника националних мањина је интегрални део система образовања у Републици Србији. Усвојен је сет закона у области образовања који пружају заштиту деце од дискриминације, насиља, верске нетолеранције, негативних стереотипа: Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања, Закон о предшколском васпитању и образовању, Закон о основном образовању и васпитању, Закон о средњем образовању и васпитању и Закон о образовању одраслих. Законима је, као један од циљева образовања, прописано и развијање и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне и узрастне равноправности и толеранције, при чему је прописана дужност наставника и других лица запослених у школи да промовишу једнакост међу свим ученицима и активно се супротстављају свим врстама дискриминације и насиља.

127. Изменама Закона о основама система образовања и васпитања 2011. године прецизније су уређена питања: вођење евиденција и јавних исправа, улога националних савета националних мањина у ситуацијама у којима се у већини одељења образовно-васпитни рад остварује на језику националне мањине и рад интерресорних комисија (уместо препоруке изабраног лекара, комисије дају мишљење по питањима додатне подршке у образовању и уписа у школу за децу са сметњама у развоју). Измене које се односе на приступ образовању на свим нивоима деци, ученицима и одраслима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и лицима смештеним у установама социјалне заштите, лицима на болничком или кућном лечењу, смањење стопе осипања из система образовања и васпитања, организација учења језика за децу прогнаних или расељених лица или лица која су враћена у земљу на основу споразума о реадмисији, улоге андрагошког асистента унете су 2013. године.

128. У циљу даљег јачања капацитета, 175 педагошких асистента завршило је акредитоване модуле обука у 2014. години. Формирани су мобилни тимови у 20 општина у којима су ангажовани и педагошки асистенти ће појачати досадашње активности које се односе на рани развој деце из осетљивих група, редован и благовремен упис ромске деце у припремни предшколски програм, основну школу и средњу школу. Укључивање родитеља деце из осетљивих група у Савет родитеља обезбеђен је законом, оснивају се и Општински савети родитеља у пилот општинама на иницијативу организација цивилног друштва.

129. На основу коришћења доступних резултата истраживања УНИЦЕФ-а, институција система образовања и организација цивилног друштва, на националном нивоу и на нивоу Школских управа се спроводе активности анализе узрока раног напуштања школовања, предузимање превентивних активности и реализација наставних и ваннаставних активности кроз систем образовне подршке деци из осетљивих група. Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва је у сарадњи са УНИЦЕФ-ом

урадио Анализу стања о мерама подршке за сиромашну децу и дефинисани су пакети мера који могу да допринесу већој подршци образовању ромске деце на нивоу локалне самоуправе и на нивоу школа. Пилотирање мера је у току, са посебним фокусом на децу из ромских породица.

130. У оквиру Темпус пројекта EQUI-ED – ”Једнак приступ за све: оснаживање социјалне димензије у циљу јачања европског простора високог образовања” за 50 ученика средњих школа припадника подзаступљених група (ученици из сеоских средина, ромске националности, без родитељског старања, из једнородитељских породица и ученици који припадају домаћинству нижег социо-економског статуса) омогућена је бесплатна припремна настава и уз подршку ментора уписани су на факултете Универзитета у Београду, Новом Саду, Нишу и Новом Пазару.

131. Развијен је и успостављен систем за функционално основно образовање одраслих, кроз ИПА пројекат *Друга шанса*. Одрасли Роми са само четири разреда основне школе чине 49,2% учесника пројекта. Старијима од 15 година пружена је „друга шанса“, да бесплатно заврше основно образовање, а уједно стекну и стручне квалификације за једно од 50 понуђених занимања. У току су припреме за ширење програма у преосталих 43 од укупно 80 планираних основних школа. Успоставља се систем подршке целоживотном учењу оснивањем регионалних центара за континуирано образовање одраслих (тренутно их је пет, а планира се оснивање још 12). У току је израда Правилника о препознавању облика дискриминације у образовању.

Препорука став 15

132. Међу повратницима по споразумима о реадмисији је и велики број деце која су школовање започела у иностранству и које је прекинуто због реадмисије - омогућен је условни упис у основне и средње школе (осим уметничких), до прибављања диплома и сведочанстава, односно до окончања процеса нострификације или еквиваленције. Запослени у стручним службама у школама дужни су да пруже сваку врсту помоћи родитељима. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је ослободило од таксе за нострификацију и еквиваленцију децу чији су један или оба родитеља корисници помоћи центара за социјални рад. Трошкове превода страних школских исправа од стране овлашћеног судског тумача сnose и даље повратници, уколико у поступку прибављања није ангажована и нека организација цивилног друштва.

133. Министарство просвете, науке и технолошког развоја, школске управе и школе су у сарадњи са организацијама цивилног друштва предузеле низ активности, као што су: Побољшање квалитета комуникације међу децом, наставницима и родитељима, развијање толеранције, разумевања и сарадничких односа; радионичарски облик рада, искуствено учење и примену савремених наставних средстава, које су омогућили ученицима напредовање индивидуалним темпом у учењу српског језика и других садржаја и активно укључивање у наставни процес; едукација, информисање и мотивисање родитеља како би били узор својој деци; обезбеђивање наставних средстава (прилагођених узрасту ученика); обезбеђивање књига, хране, одеће, обуће и

средстава за личну хигијену. Значајну улогу у инклузији ромске деце повратника имају мобилни тимови за инклузију Рома.

134. У школској 2014/2015 години васпитно-образовни рад у предшколским установама организован је на седам мањинских језика (албанском, босанском, мађарском, румунском, русинском, словачком и хрватском језику), док се двојезични васпитно-образовни рад одвија на: српском и неком од девет језика националних мањина (албанском, босанском, бугарском; мађарском; немачком; ромском; румунском, словачком, хрватском, као и на мађарско – немачком). У основним школама целокупна настава на језицима националних мањина организована је на осам језика (албански, босански, бугарски, мађарски, румунски, русински, словачки и хрватски) за 31.145 ученика. Матерњи језик са елементима националне културе изучавају припадници 13 националних мањина (бошњачке, бугарске, буњевачке, влашке, мађарске, македонске, ромске, румунске, русинске, словачке, украјинске, хрватске и чешке). Целокупна средњошколска настава изводи се на осам мањинских језика (албанском, босанском, бугарском, мађарском, румунском, русинском, словачком и хрватском), док наставу Матерњег језика са елементима националне културе похађају припадници пет националних мањина (бугарске, мађарске, румунске, русинске и словачке). Министарство просвете, науке и технолошког развоја суфинансира издавачким кућама штампање уџбеника на језицима националних мањина како њихова цена не би била већа од високотиражних уџбеника, у школској 2013/2014 години било је одобрено 1.300 уџбеника за основну и средњу школу.

135. Током првог полугодишта школске 2013/2014 године Јединица за превенцију насиља, у оквиру програма „Школа без насиља“ отпочела је са активностима пројекта „Превенција родно заснованог насиља“. Имплементиран је програм за обуку *Тимова за кризне интервенције и реаговање у кризним ситуацијама*. Програми у области активног учења и превенције насиља су у великој мери хармонизовани са концептом инклузивног образовања.

II. Информације према релевантним групама жртава или потенцијалних жртава расне дискриминације

136. Број повратника по споразумима о реадмисији који су се годишње обраћали за помоћ Канцеларији за реадмисију кретао се у 2011. години – 1.606 особа, у 2012. години – 2.015 особа; 2013. години – 2.504 особа; 2014. години – 974 особа. Према извештају Канцеларије за реадмисију до јуна месеца 2015. године број повратника је 1293 особа, од тога је 435 породица, 591 су малолетна лица. Међу повратницима према националној припадности највећи број је ромске националне мањине – 1066 особа, бошњачке националне мањине – 47 особа, албанске националне мањине – 30 особа, ашкалијске националне мањине – 14 особа.

137. Комесаријат за избеглице и миграције обезбеђује финансијска средства за подстицај јединица локалне самоуправе ради спровођења мера и активности усмерених ка решавању проблема миграната. У 2014. години обезбеђено је 20.000.000,00 РСД из

буџета Републике Србије за финансирање пројеката јединица локалних самоуправа. Од тога 15.000.000,00 РСД је коришћено за спровођење мера и активности усмерених на реинтеграцију повратника по реадмисији, 3.000.000,00 РСД за јачање толеранције према лицима која траже азил у Републици Србији и 2.000.000,00 РСД за пружање подршке јединицама локалне самоуправе у решавању проблема миграната. У току је реализација пројекта „Подршка у спровођењу стратегија за интерно расељена лица, избеглице и повратнике по основу споразума о реадмисији“ финансираних из ИПА програма у укупној вредности од 1,7 милиона евра. Путем ових пројеката финансирају се стамбена решења и економско оснаживање наведених категорија лица у оквиру подршке локалним акционим плановима. Од укупно 16 општина које су добиле средства за реализацију ових активности, пет општине конкурисале су за средства за побољшање услова живота и повратника по основу споразума о реадмисији. Ови пројекти су у фази реализације. У току је реализација пројекта *Подршка побољшању услова живота присилних миграната и затварање колективних центара (ИПА 2012)*, укупне вредности 15,7 милиона евра, у периоду 2014. године - 2016. године.

138. *Општим протоколом о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима (2011. година)*, експлицитно се дефинише да се жртвом насиља сматра и дете сведок насиља у породици. У 2013. години усвојен је: *Посебан протокол о поступању центара за социјални рад – орган старатељства у случајевима насиља у породици и према женама у партнерским односима*, којим се утврђује начин реаговања центара за социјални рад у борби против насиља и обезбеђивање заштите, помоћи и подршке жртвама насиља и *Посебни протокол о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима*. Поступање правосудних органа у случајевима родно заснованог и сексуалног насиља уређено је Посебним протоколом за правосудје у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима који је усвојен у јануару 2014. године. У циљу препознавања, спречавања, пружања правне и друге стручне помоћи женама жртвама насиља у породици и партнерским односима. Државно веће тужилаца је 4. марта 2014. године иницирало сарадњу са Правосудном академијом у вези одржавања заједничке обуке за носиоце јавно тужилачке функције и судије на теме забране дискриминације и насиља над женама, укључујући жене из маргинализованих група становништва, међу којима су Ромкиње.

139. Национални акциони план запошљавања за 2015. годину предвиђа нову меру за субвенционисано запошљавање и мере за економско оснаживање жена из осетљивих категорија и унапређивање њиховог положаја.

140. Значајно је побољшан положај особа са инвалидитетом усвајањем Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом. Неопходни су даљи напори у повећању стопе њихове запослености, обезбеђењу приступачности радних места, окружења, јавног превоза, средстава информисања и комуникације.

141. Инспекцији рада поднето је 2013. године осам захтева везано за дискриминацију приликом запошљавања, с обзиром на старост лица која траже посао (до 30 година), језик на коме је оглашена потреба за заснивање радног односа (оглас објављен на

енглеском језику), као и у вези са пријемом у радни однос искључиво женске особе, а што је све у супротности са Законом о равноправности полова. Роми се нису обраћали по овом основу.

142. Истраживање¹⁹ јавног мњења показало је да највеће предиспозиције за дискриминацију постоје у односу на ЛГБТИ особе, припаднике националних мањина и припаднике мањинских верских заједница. Грађани оцењују да су најдискриминисаније у Републици Србији жене (42%) и Роми (41,5%), особе са инвалидитетом (28,4%), сиромашне особе (27%) и старије особе (24,5%), деца (18,6%) и припадници сексуалних мањина (16,4%). Више од трећине сматра да је дискриминација најприсутнија приликом запошљавања. Највећа етничка дистанца постоји према Албанцима, Хрватима, Бошњацима и Ромима, док је највећа социјална дистанца према ЛГБТИ популацији и особама које живе са ХИВ-ом.

Члан 6.

Заштита од аката дискриминације

143. У складу са чл. 5 и 6. Законика о кривичном поступку за кривична дела која се гоне по службеној дужности овлашћени тужилац је јавни тужилац. За поједина кривична дела, кад је то прописано законом, јавни тужилац може предузети кривично гоњење само на основу предлога оштећеног. Орган поступка је дужан да поучи окривљеног или другог учесника у поступку о правима која му припадају (члан 8. Законика о кривичном поступку). Једнак третман припадника мањина у кривичном поступку обезбеђен је и правом на коришћење језика у поступку што се првенствено односи на припаднике етничких и језичких мањина. Законом о изменама и допунама Закона о парничном поступку који чланом 35. регулише састав суда, одређује се да у споровима за заштиту од дискриминације суди судија појединац. Изменама закона је дефинисано ко може бити пуномоћник парничне странке. Законом о извршењу кривичних санкција чланом 8. одређено је да против појединачних аката којима се решава о правима и обавезама лица према коме се извршава кривична санкција дозвољена је судска заштита коју обезбеђује судија за извршење. Закон о извршењу кривичних санкција одређује да је сврха извршења кривичних санкција рехабилитација осуђених лица, а не ретрибуција.

144. Почела је са радом Служба за информисање оштећених лица и сведока при Вишем јавном тужилаштву у Београду. У оквиру пројекта извршена је обука кадрова, установљене су процедуре поступања и израђене брошуре са садржајем основних права и обавеза оштећених и сведока у кривичном поступку који се истима достављају уз позив за давање исказа у тужилаштву. Такође, Служби је додељена посебна телефонска линија и адреса електронске поште ради лакше комуникације са грађанима.

¹⁹ Годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности 2014. годину

145. Постоји знатно већа потреба за бесплатном правном помоћи припадницима осетљивих друштвених група, посебно заступање припадника ромске националне мањине у различитим областима, од онога што својим капацитетима могу да пруже организације цивилног друштва. Министарство правде је израдило Нацрт закона о бесплатној правној помоћи чије се усвајање очекује у наредном периоду.

146. Ради унапређења приступа правди за грађане Бујановца, Прешева и околине, и пре установљења нове мреже судова, у оквиру пилот пројекта *Бесплатна правна помоћ у општини Бујановац* било је омогућено пружање правне помоћи која се, између осталог, односила и на питања употребе језика у судским поступцима. Служба бесплатне правне помоћи почела је са радом 5. децембра 2012. године у згради Општине Бујановац, а бесплатну правну помоћ пружали су адвокати са подручја Бујановца и Прешева, уписани у именовану Адвокатске коморе Ниша, укључујући и три адвоката албанске националности. До 31. марта 2013. године Служби се обратило 142 грађана, од тога 56 припадника албанске и 35 припадника ромске националне мањине. Представници Повереника за заштиту равноправности су више пута дежурали у просторијама Службе током 2014. године и на тај начин омогућили грађанима да се обрате са конкретним питањима у вези с дискриминацијом.

147. Уважавајући значај прилагођавања полицијског деловања окружењу и безбедносним потребама грађана и заједница, Влада Републике Србије је 30. априла 2013. године усвојила Стратегију полиције у заједници, као и Акциони план за примену те Стратегије за 2015. године и 2016. године. Стратешки циљеви овог документа су јачање поверења, сарадња и партнерство грађана и заједнице са полицијом, проблемски приступ безбедносној заштити и посвећеност поштовању етичких принципа и различитости. Једна од компоненти рада полиције у заједници је подстицање формирања локалних савета за безбедност који као превентивно и саветодавно тело на нивоу општине или града представљају активно партнерство локалних представника најважнијих институција и мањинских заједница које се ангажују на решавању безбедносних проблема. У претходним годинама Министарство унутрашњих послова је предузело низ мера и активности на едукацији полицијских службеника о заштити и поштовању људских права, а у оквиру тога и о правима припадника мањинских заједница. Реализовано је низ курсева, семинара, радионица, округлих столова и конференција из области савремених стандарда полицијског рада, људских права, полиције у заједници, са циљем подизања сарадње са свим субјектима, укључујући и мањинске заједнице.

Препорука став 20

148. **Заштитник грађана** послове из своје надлежности редовно обавља из седишта и из три канцеларије ван Седишта у Бујановцу, Прешеву и Медвеђи. У области заштите права националних мањина у 2014. години Заштитник грађана²⁰ је примио 153

²⁰ Редован годишњи извештај Заштитника грађана за 2014.
<http://www.ombudsman.rs/attachments/Annual%20Report%202014.pdf>

притужбе (146 примљене од грађана, по сопстеној иницијативи и истраживао је седам случајева) у којима су подносиоци указивали на 186 повреда права. У односу на укупан број примљених притужби 4.877, то чини 3,14% , а што је смањење за 25,73% у односу 2013. када је примио 209 од укупно 4.705 притужби, а 2012 примљено притужби из ове области је 364 од укупно 3957. Окончао је рад на укупно 177 предмета примљених у 2014. године и ранијих година.

149. Највећи број притужби односио се на повреде грађанских и политичких права, посебно на повреде права избеглица и интерно расељених лица и положај Рома (78), повреде права из домена добре управе (29) и економска, социјална и културна права (20). Према извештају Заштитника грађана органи власти су 90% случајева отклањали пропусте у раду на штету права грађана које је у поступцима контроле утврђивао Заштитник грађана.

150. Средства предвиђена буџетом за финансирање редовне делатности Заштитника у 2014. године обезбеђена су у висини од 176.580.000,00 РСД, што представа увећање за 7,78 % у односу на 163.824.000,00 РСД у 2013. години.

151. **Повереник за заштиту равноправности** је од маја 2010. године до краја 2014. године примио преко 3000 притужби и других обраћања грађана. Број предмета по којима је Повереник поступао расте, од 127 предмета у 2010. години до 884 у 2014. години. Пораст броја предмета не значи и да има више случајева дискриминације, већ да се повећала видљивост Повереника током овог периода, повећава и број лица која препознају дискриминацију и која су спремна да потраже заштиту од дискриминације. Изградња институције и подизање кадровских капацитета Повереника допринела је већем коришћењу осталих овлашћења и надлежности Повереника и у овом периоду број препорука мера за остваривање равноправности повећан је са две у 2010. години на 198 у 2014. години, дато је 16 мишљења на нацрте закона и општинских аката, покренуто је 13 стратешких парница, поднето 11 прекршајних и седам кривичних пријава, шест предлога за оцену уставности и законитости, као и многобројна упозрења и саопштења.

152. Највише притужби поднето је због дискриминације на основу националне припадности и етничког порекла, укупно 16,8%, најмање је поднето 2013. години (12,2%), док је највећи број, у односу на укупан број притужби, поднет 2011. године (23,8%). Инвалидитет је следеће лично својство које се најчешће појављивало као основ дискриминације, укупно око 12% свих притужби. Приметан је и пораст притужби на основу старосног доба 9% (овај основ подразумева дискриминацију старијих особа, дискриминацију деце, као и дискриминацију особа због година, односно, старосног доба). Следећи основ је пол са 8,5% притужби, брачни и породични статус са 7,3%. Треба имати у виду да су дискриминацији на основу пола, као и дискриминацији на основу брачног и породичног статуса најчешће изложене жене. Верска и политичка убеђења назначена су као основ дискриминације у 6,4% притужби, чланство у синдикалним, политичким и другим организацијама у 5,6%, имовно стање у 5,2% и

сексуална оријентација у 4,3% притужби. Број притужби по другим основама био је мањи од 2% у претходном периоду. Највећи број притужби, сваке године, поднет је због дискриминације у поступку запошљавања или на послу, између 34% и 38%, због дискриминације у сфери образовања и стручног оспособљавања (7,1%), здравствене заштите (4,7%), јавног информисања и медија (4%), социјалне заштите (3,2%) и приватних односа (3%), док је број притужби у осталим сферама испод 2%.

153. У току 2014. године поднето је 666 притужби, највише је било притужби у којима је као основ дискриминације наведена национална припадност или етничко порекло 124 (18%), од којих је у 95 назначено којој националној мањини подносилац притужбе припада.

154. У 2014. години Поверенику за заштиту равноправности одобрена су средства из буџета РС у износу од 68.951.000 РСД, а Законом о буџету за 2015. предвиђена су средства у износу од 72.633.000 РСД.

Члан 7.

Мере у области образовања, културе и информисања

А.Образовање и настава

155. Министарство просвете, науке и технолошког развоја спроводи међународне и националне пројекте и програме, који се односе на борбу против расизма и дискриминације, намењене ученицима, просветним радницима, локалним заједницама, и/или другим министарствима, ради стварања сигурнијег и подстицајнијег окружења за сву децу и упознавање већинског становништва с проблемима са којима се они суочавају. Неки од њих су: *Примена Општег и Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања*, који се односе на превентивне активности и дефинисање процедура у заштити деце од насиља; *Школа без насиља*, који се односи на реализацију систематског плана акције за превенцију насиља у образовно-васпитним установама и стварању сигурног и подстицајног окружења за децу; *Индикатори облика дискриминације у образовним институцијама*, који се односи на спровођење мера за решавање и праћење облика дискриминације у животу и раду школе; *Изазови и решења кроз системе образовања за ромску културу, историју и традицију* (током којег је сачињен предлог препорука о могућим правцима развоја програма и активности министарства просвете, културе, финансија и Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва); *Приручник Заштита деце ромске националности од дискриминације у образовању*, дистрибуиран је свим основним школама; *Развој предмета Грађанско васпитање у основној и средњој школи и побољшање статуса предмета у свим разредима*, где се садржај предмета, као и приручници за рад наставника и ученика припремају у сарадњи са стручњацима из Савета Европе задуженим за образовање, као и са најуспешнијим наставницима у целом региону; *Подришка анти-дискриминативној образовној средини за децу ромске*

националности (тренинзи за директоре и стручне службе у школи, радионице за ромске родитеље).

156. У основној и средњој школи ученицима је омогућено да изучавају основе религије кроз други изборни предмет, *Верску наставу* и изаберу: Православни катихизис, Исламску веронауку – Илмудин, Католички вјеронаук, Евангелистичко лутерански вјеронаук Словачке евангеличке цркве а.в; Верско васпитање Реформатске хришћанске цркве; Веронауку евангеличке хришћанске цркве или Веронауку– Јудаизам.

Б. Култура

157. У пољу културе националних мањина активни су сви субјекти у култури, почевши од појединаца, преко националних савета, организација цивилног друштва и неформалних група, до установа културе. Неки од пројеката су већ традиционални, док се други јављају тематски и краткорочно. Тако, на пример, установа Центар културе "Босилеград" из Босилеграда традиционално организује Међународни фолклорни фестивал "Босилеградско крајиште пева и игра", а Удружење ликовних уметника Рома Србије из Трстеника „Међународни уметнички камп“.

158. Када је реч о врсти пројеката, они се односе на све области стваралаштва: музику, плес, позориште, али је и даље највећи број пројеката садржински окренут народном стваралаштву. Ипак, констатована је чињеница да је, поред традиције и аматеризма, за очување културног и етничког идентитета веома важно и савремено и професионално стваралаштво. Пример професионалног деловања је триптих представа мађарског редитеља Андраша Урбана под називом „Паспорт триологија“ постављена на репертоар суботичког позоришта „Костолањи Дежо“.

159. Није редак случај да су програми који се реализују у области културе националних мањина претежно намењени припадницима само једне конкретне мањине. Дакле, постоји неопходност прилагођавања оваквих програма широј групи корисника, јер једино кроз интеракцију различитости и комуникацију изван ограниченог круга учесника, може се доћи до инклузивног друштва и предупредити дискриминацију. Проблематика која је уочена приликом анализе стања у области културних делатности националних мањина, коришћена је за конципирање циљева програмског буџета, у нади да ће они утицати на мотивисаност субјеката у култури да пројекте другачије планирају и осмишљавају их у ширем друштвеном контексту.

160. У складу са методологијом програмског буџета, Министарство културе и информисања је дефинисало приоритетне програме (пројекте), постављени су средњорочни циљеви и наведени су индикатори за мерење успешности. У оквиру програмске активности Културне делатности националних мањина, постављени циљеви су: адекватно подржана слобода изражавања у културном и уметничком стваралаштву националних мањина, остварен допринос процесу професионализације у културним делатностима националних мањина и повећана доступност културних садржаја. Приступачност културних садржаја, односно програма, подразумева обострану доступност: садржаја на мањинским језицима већинској популацији и

припадницима других мањина, као и садржаја установа културе и већинске популације на језицима мањина. Буџет планиран за 2014. годину и надаље је удвостручен у односу на ранији период, и износи 15.000.000,00 РСД. (Анекс 1 стр. 27 и 98).

В. Информисање

161. Остваривање права на информисање националних мањина на сопственом језику и неговање сопствене културе и идентитета загарантовано је чланом 13. новог Закона о јавном информисању и медијима. Република Србија, Аутономна покрајина, односно јединице локалне самоуправе обезбедиће део средстава путем суфинансирања или других услова за рад медија који обављају информације на језицима националних мањина, преко органа надлежног за послове јавног информисања. Законом се омогућава националним саветима националних мањина да оснивају установе и привредна друштва ради остваривања права на јавно информисање на језику националне мањине, односно фондације.

162. У складу са чланом 7. Закона о јавним медијским сервисима, јавни интерес који обезбеђује јавни сервис је очување и изражавања културног идентитета како српског народа тако и националних мањина, водећи рачуна да националне мањине прате одређене програмске целине и на свом матерњем језику и писму; афирмисање националних културних вредности српског народа и националних мањина који живе у Републици Србији, као и зближавање и прожимање њихових култура.

163. Министарство културе и информисања проширује на годишњем нивоу број и врсту јавних гласила која могу учествовати на конкурсима; подржава производњу медијских садржаја, а као посебни критеријуми за процену пријављених пројеката и програма, наведени су: информисање и унапређење положаја и равноправности свих сегмената друштва (информисање и едукација деце и младих, економско и социјално угрожених друштвених група, родна равноправност, итд.); актуелност теме (европске интеграције, заштита животне средине, борба против говора мржње, проблеми неразвијених општина, итд.); оригиналност и значај пројекта за унапређење права на информисање и језичког и културног идентитета припадника националних мањина; јачање стручних капацитета у области информисања националних мањина; доступност већем броју корисника; програми мулти и интеркултуралног садржаја са циљем развоја културе дијалога, бољег упознавања и разумевања између различитих заједница. Планом активности и Финансијским планом буџета за 2014. годину. Министарство културе и информисања је наменило средстава за обуке новинара, уредника и менаџере из области медија на тему извештавања о дискриминацији и дискриминисаним групама.

164. Уз подршку Канцеларије за људска и мањинска права, Независно удружење новинара Србије је у сарадњи са Саветом за штампу²¹ реализовало током 2014. пројекат „*Брзо, бесплатно, правично за све*“. Пројекат је усмерен на информисање посебно осетљивих категорија становништва о раду Савета и заговарање коришћења овог

²¹Савет за штампу је основан да би пратио поштовање Кодекса новинара Србије у штампаним и онлајн медијима и решавао жалбе појединаца и институција на садржај у тим медијима.

саморегулаторног тела као начин остваривања њихових права. Циљ је развој недискриминаторног, коректног, објективног извештавања и размена заједничких искустава у вези са случајевима дискриминације у медијима, осмивавање организација цивилног друштва у борби против дискриминације. Информативне брошуре о улози и надлежностима Савета доступне су на српском и још на девет језика националних мањина. Припремљен је *Водич за извештавање о рањивим групама, са посебним освртом на особе са инвалидитетом*, који је намењен свим новинарима и уредницима за извештавање о осетљивим групама. Водич је и упуство доносиоцима политичких одлука о томе шта ваља мењати у њихвом понашању. У току пројектних активности организоване су две обуке за новинаре са циљем подизања свести новинара о потреби медијског промовисања толеранције, значају идентификовања стереотипа о осетљивим групама и смањења сензационалистичког извештавања о тим темама и извештавања у складу са етичким принципима Кодекса новинара, домаћим законодавством и међународним конвенцијама.

165. Канцеларија за људска и мањинска права је од 2012. године средствима из буџета Републике Србије подржала 153 пројектних иницијатива организација цивилног друштва са циљем подстицања позитивног деловања шире друштвене заједнице према осетљивим друштвеним групама, подизања свести јавности, ефикаснију имплементацију постојећих стратешких докумената који се тичу положаја и статуса припадника ромске популације у Републици Србији и спровођења антидискриминационих политика, промовисање интегралних локалних услуга, сервиса или програма.

Препорука став 21

Обуке о људским правима

166. **Служба за управљање кадровима** припрема за Владу предлог програма општег стручног усавршавања државних службеника и организује стручно усавршавање сагласно усвојеном програму. До сада је усвојено осам годишњих програма општег стручног усавршавања који су се на различите начине бавили људским правима. У оквиру Програма за 2013. годину реализоване су обуке: *Сарадња независних државних тела и органа државне управе у заштити људских права; Заштита од дискриминације; Родна равноправност; Заштита података о личности; Заштита тајних података; Заштита људских права и Заштитник грађана, Механизми за праћење основних међународних уговора о људским правима.*

167. **Правосудна академија** у свом редовном програму почетне обуке, за будуће носиоце правосудних функција, као и у редовном програму сталне обуке, за носиоце правосудних функција, организује обуку о међународним стандардима у области људских права и пракси УН комитета и Европског суда за људска права. Програми обуке обухватају почетне семинаре, на којима се полазници упознају са стандардима и механизмима заштите, напредне семинаре у којима се повезује пракса домаћих судова са стандардима и одлукама о појединим питањима заштите људских права. Организују

се специјалистички семинари у области људских права за судије прекршајних судова, Управног суда и Привредног суда. Правосудна академије укључена је у пројекат Савета Европе „Подршка правосуђу Србије у примени Европске Конвенције“.

168. Организују се и посебни програми обуке у области борбе против дискриминације. Теме семинара у оквиру програма сталне обуке односе се на обавезе које је Република Србија преузела потписивањем или припремама за потписивање споразума и конвенција, као и на сензибилизацију правосуђа за одређене теме као што су рањиве групе и дискриминација. Организована је обука УН конвенције у борби против дискриминације, стандарди и пракса Комитета и обавезе правосуђа; Стандарди Европског суда за људска права члан 14. Европске Конвенције и Протокола 12 уз Конвенцију; Забрана дискриминације – домаћи и међународни стандарди (за судије и тужиоце виших судова). Тематска целина УН Конвенција и стандарди УН Комитета, полазници почетне обуке за будуће носиоце правосудних функција који траје две године, обрађују кроз предавања и вежбе.

169. Министарство унутрашњих послова је у претходним годинама предузело низ мера и активности на едукацији полицијских службеника о заштити и поштовању људских права, а у оквиру тога и о правима припадника мањинских заједница. Центар за основну полицијску обуку имплементирао је у Наставни план и програм правну регулативу која се, између осталог, односи на заштиту људских права и слобода националних мањина, предмет „Људска права и кодекс полицијске етике“ који је обавезан за све будуће полицијске службенике, тренере и полицајце менторе који учествују у процесу обуке.

170. Програми стручног усавршавања полицијских службеника се реализују кроз обуке, семинаре, трибине, саветовања, научно-стручне скупове и студијске посете. У Програмима су предвиђене теме из области људских права, као што су: Појам људских права, историјски развој, инструменти за заштиту; Уставна заштита људских и мањинских права - људска права и слободе; Рад полиције са мањинским групама - уважавање различитости, превазилажење предрасуда; Родна равноправност, осетљивост за родна питања, препознавање дискриминације засноване на роду.

171. Организовано је више обука на којима су учешће узели представници полиције и представници маргинализованих, мањинских и социјално рањивих група. Посебна пажња посвећена је унапређењу комуникације са представницима и припадницима ромске заједнице, као и подстицању припадника ове заједнице да се пријављују на конкурсе за рад у полицији. Представницима ромске заједнице пружена је могућност да у оквиру обуке полицијских службеника – тренера у овој области, представе обичаје и безбедносне потребе локалних ромских заједница, који су од значаја за рад полиције и остваривање њихове безбедносне заштите.

172. У оквиру ИПА 2011 пројекта „Спровођење антидискриминационих политика у Србији“ Канцеларија за људска и мањинска права је у сарадњи са Повереником за заштиту равноправности организовала је низ обука током 2012- 2013. године, између осталог обуку судија и тужилаца предавача у Правосудној академији о злочину из

мржње и полиције у сузбијању говора мржње и злочина из мржње. Поред 22 тренера Центра за основну полицијску обуку и Управе Министарства унутрашњих послова за стручно образовање, обуку, су похађала 33 полицијска службеника из 11 општина у којима се спроводи пилот пројекат у циљу сузбијања дискриминације мањина. Организована је и обука о улози полиције у борби против дискриминације, на којој су учествовали начелници и заменици начелника из 160 полицијских управа, као и виши функционери полиције.

Препорука став 26

173. Влада Републике Србије је 2010. године основала Канцеларију за сарадњу са цивилним друштвом²² која се стара о усклађеном деловању органа државне управе и подстицање сарадње са удружењима и организацијама цивилног друштва. Такође, 26. августа 2014. године Влада Републике Србије је усвојила Смернице за укључивање организација цивилног друштва у процес доношења прописа, чиме је потврдила разумевање улоге и значаја учешћа организација цивилног друштва у креирању и спровођењу реформских процеса. Организације цивилног друштва активно учествују као чланови радних група у израду релевантних државних извештаја које држава упућује механизмима надзора Уједињених нација.

III Примена Конвенције на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија

174. Скупштина привремене институције самоуправе на Аутономној покрајини Косово и Метохија усвојила је 30. јула 2004. године Закон против дискриминације²³, који је Специјални представник УН прогласио УНМИК Уредбом бр. 2004/32. На жалост, високи квалитет законског текста нису пратиле конкретне и адекватне мере УНМИК-а и Привремених институција самоуправа на Косову и Метохији. Постоји знатан број неоснованог притварања припадника српске заједнице, чиме се додатно врши притисак и изазива даље неповерење српског становништва. Притворени Срби су од стране судова привремених институција на Аутономној покрајини Косово и Метохија, тек након дугих суђења и материјалних исцрпљивања породица притворених, ослобођени оптужби. Бројни су примери селективних кривичних поступака где су Срби притворани под најтежим оптужбама од стране Албанаца, чак и за геноцид, који су на тај начин желели да задрже у свом поседу узурпиране српске станове и остале непокретности. Приказани подаци о броју злочина су ирелевантни у односу на постојеће међуетничке односе и ризик повратка интерно расељених лица, што је у директној вези са растућом изолацијом српског становништва и њиховог повлачења у енклаве и изолована села.

175. Од успостављања међународног цивилног и војног присуства на Аутономној покрајини Косово и Метохија 10. јуна 1999. године забележено је преко 7.000 физичких

²²<http://civilnodrustvo.gov.rs/en>/Пројекат Јачање дијалога и сарадње Владе Републике Србије и цивилног друштва у погледу стварања подстицајног окружења за развој ОЦД реализован је 2012.

²³ЗПД пружа посебну заштиту мањинским заједницама изричито прописујући забрану дискриминације у оним областима које су од нарочитог значаја за опстанак и равноправан третман ових заједница. Видети члан 4, став (х), (и), (к), (л), (м)

напада током којих је убијено 1.262 лица, од тога 1.037 Срба и неалбанаца, повређено је 1.818 лица. Од 427 места у којима су живели Срби до 1999. године етнички је потпуно очишћено 311 насеља. У марту 2004. године је за само два дана организованог насиља 3.870 лица прогнано, осам Срба је убијено и 143 рањено, шест градова и девет села је етнички очишћено, 935 кућа и јавних објеката уништено, разрушена су три гробља, спаљено 35 цркава и манастира (18 споменика од посебног културног значаја, један са листе светске културне баштине УНЕСКО). О етнички мотивисаним инцидентима не постоји релевантна евиденција²⁴, као ни адекватно поступање надлежних тела у њиховом процесуирању.

176. Према подацима УНХЦР у Аутономну покрајину Косово и Метохија се вратило свега 12.145 интерно расељених лица, само 4.000 је остварило одржив повратак (1,9%), од чега преко 70% повратника није српске националности. Разлог за ниску стопу повратка треба тражити у недостатку безбедности, ограниченој слободи кретања, ограниченом приступу јавним службама, недостатку економске перспективе за повратнике и тешкоћама у процесу повратка сопствене имовине. Од укупног броја интерно расељених лица 45.2% налази се у стању социјалне потребе, што чини укупно 22.886 интерно расељених лица домаћинстава односно 97.286 лица, а тај проценат у ромском породицама је још већи и износи око 70%. Након иницијалне подршке повратници су препуштени сами себи, у већини зависе од подршке Републике Србије или се враћају у место расељења. Наставља се са систематским оштећењем и уништавањем напуштених кућа Срба и неалбанског становништва. На мети албанских екстремиста нарочито су стамбене јединице које се налазе у рубним деловима преосталих српских средина, све у циљу планског вршења притиска на иселјавање преосталог српског становништва. У градским срединама мета уништавања и оштећења су нарочито празне куће и станови чији су власници у немогућности да се врате у њихов посед.

177. Основни проблем у сектору образовања је питање безбедности у објектима у којима се одвија настава и скоро свакодневни прекиди наставе, ограничена слобода кретања ученика, измештање школских објеката у неадекватне просторије у местима у којима је остао да живи мали број српског и неалбанског становништва. Живот у енклавама је изузетно тежак. Роми, Ашкалије и Египћани се сматрају највише маргинализованим групама са ниском стопом уписа у основну школу и већом стопом сиромаштва.²⁵ Деца ромских заједница нису интегрисана у школски систем, а вршњачко насиље над њима је изражено у подручјима са већинским албанским становништвом. Европски центар за питање мањина Косово је у свом извештају из јануара 2013. године указао на сегрегацију ученика из РАЕ (Роми, Ашкалије и Египћани) заједница у три школе на Косову.²⁶ Постоје и примери где деца албанске и српске заједнице похађају наставу у истим објектима, али међу њима нема никакве

²⁴ ОЕБС мисија на КиМ, Одељење за људска права и заједнице, Извештај о процени права заједница, децембар 2009, страна 10.

²⁵ KFOS/COMPASS (2009) Положај заједница Рома, Ашкалија и Египћана на Косову: основно истраживање. КФОС, <http://www.kfosweb.info/pdf/>

²⁶ ЕСМИ Косово, Сегрегација у образовању у општини Ђаковица, Извештај од 21. јануара 2013. године

комуникације (село Рабовци, Црквена водица, Понеш). Страх је свакодневно присутан и код деце и код родитеља због изражене нетрпељивости бројнијих албанских ученика. Основне и средње школе на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија које се финансирају из буџета Републике Србије примењују образовни програм који је у примени у свим деловима државе. Привремене институције самоуправе на Аутономној покрајини Косово и Метохија не признају валидност тих програма што директно угрожава право мањинских заједница на образовање на матерњем језику. Образовни програм који је у примени на Аутономној покрајини Косово и Метохија разликује се у тој мери да је ученицима који заврше средњошколско образовање по програму Привремених институција самоуправе на Косову и Метохији онемогућен наставак образовања на универзитетима у другим деловима Србије, укључујући универзитете у Аутономној покрајини Војводини и у Косовској Митровици. Министарство за образовање, науку и технологију Привремених институција самоуправа на Косову и Метохији још увек није организовало наставу високог образовања на српском језику.

178. У Аутономној покрајини Косово и Метохија налази око 1.300 цркава, манастира и других објеката, локалитета и просторних целина које чине вишевековно културно наслеђе српског народа. Само у последњих дванаест година, уништено, оштећено и оскрнављено је око 150 цркава, манастира и других објеката. Уништено је и покрадено више од 10.000 икона, црквено-уметничких и богослужбених предмета. Уништено је и оштећено 5.261 надгробних споменика на 256 православних гробаља, док на више од 50 гробаља не постоји ниједан очуван споменик. У опасности се налазе четири средњевековна споменика која су са листе светске баштине УНЕСКО – Дечани, Пећка патријаршија, Богородица Љевишка и Грачаница – под одредницом „средњевековни споменици на Косову“. Представници Привремених институција самоуправе на Косову и Метохији континуирано покушавају у форумима УНЕСКО да уклоне одредницу на Србију када се ради о овим споменицима.

179. Напади на Српску православна црква и њене објекте и свештенство и пљачкање цркава и манастира и даље су учестали. Сви случајеви су благовремено пријављени полицији Привремених институција самоуправа на Косову и Метохији и КФОР-а, али ни у једном случају није добијен извештај о резултатима истраге, нити су приведени починиоци. Покушаји замене и преименовања српског културног идентитета у Аутономној покрајини Косово и Метохија у албанско, византијско, илирско континуирано се одвијају и поред релевантних препорука и одлука УНЕСКО-а. Неотуђиво је право сваке земље да са пуним суверенитетом буде баштеник себи својствених културних вредности које су плод целе њене историје. Покушаји ускраћивања овог права Републици Србији на Аутономној покрајини Косово и Метохија континуирано се спроводе од стране привремених институција самоуправе. У Аутономној покрајини Косово и Метохија поред верске баштине постоји и низ српских културно-историјских споменика из различитих епоха (Газиместан, споменици палим борцима из Другог светског рата, средњевековна утврђења) чија заштита и обнова захтева ангажовање надлежних институција Републике Србије. Забележен је пораст броја случајева омаложавања антифашистичке борбе и скрнављења српских

надгробних споменика и споменика културе палим борцима из Другог светског рата. Са друге стране у северном делу Косовске Митровице, у подручју настањеном Србима, налази се муслиманско гробље, на којем ни један надгробни споменик није оштећен, као ни на осталим албанским - муслиманским гробљима у српским срединама на Аутономној покрајини Косово и Метохија. Могућност да српске институције врше надзор над српским светињама готово не постоји.